

05

60.186.736

РАБОТНИЦА
І СЯЛЯНКА
№10 КАСТРЫЧНІК 1960

Даў слова — стрымай!

Словы А. БАЧЫЛЫ Музыка Ул. АЛОУНІКАВА

Мы молады сэрцам, гарачы душой.
Вялікае справы Радзіма чакае,
На подзвіг Радзіма нас кліча з табой.

Прыпеў: Хай рукі ніякай палёгкі
не просяць,
Старайся, твары і шукай,—
І як бы ні цяжка табе давялося,
Даў слова — стрымай!

У працы пачэснай старанне і прагу,
Як дар свайго сэрца, ты людзям прынось,
Дзе мужнасць сталее, дзе трэба адвага,—
Там першае месца тваё, маладосць.

Прыпеў.

Узвей для палёту магутныя крылы
І вернага друга з сабою вядзі.
Прыстане таварыш, зняверыцца ў сіле —
Яму на падмогу ты смела прыдзі.

Прыпеў.

Агні сямігодкі гараць па-над краем,
Мы молады сэрцам, гарачы душой.
Вялікае справы Радзіма чакае,
На подзвіг Радзіма вядзе за сабой!

Прыпеў.

Умерана, энергічна

А-
гні сямігодкі гараць па-над краем, мы молады сэрцам, гарачы душой. Вя-
лі-ка-е спра-вы Радзі-ма ча-ка-е, на подзвіг Радзі-ма нас кліча з та-бой! Хай
ру-кі ні-я-кай па-лёгкі не просяць ста-рай-ся тва-ры і шу-кай,—
як бы ні цяжка та-бе да-вя-ло-ся: даў сло-ва стры-май! І як бы ні цяжка та-
бе да-вя-ло-ся: даў сло-ва стры-май! 2. У- II. МАЙ!

60.186.736

Пролетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

РАБОТНІЦА І СЯЛЯНКА

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ
ТРЫЦЦАЦЬ ШОСТЫ

№ 10

КАСТРЫЧНІК 1960

Мікіта Сяргеевіч ХРУШЧОЎ.

Ба 2755

МІР І ШЧАСЦЕ — УСІМ НАРОДАМ!

20 ВЕРАСНЯ ў Нью-Йорку пачала сваю работу XV сесія Генеральнай Асамблеі Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. Яшчэ ніколі да гэтага часу так уважліва, з такой цікавасцю не сачылі людзі за работай сесіі.

Чым жа выклікана такая зацікаўленасць мільёнаў людзей свету? Гэта ўвага і зацікаўленасць выкліканы тым, што на разгляд сесіі пастаўлены пытанні, якія хваляюць усё чалавецтва.

Мільёны людзей свету ўдзячны главе Савецкага ўрада Мікіце Сяргеевічу Хрушчову за тое, што ён паставіў на абмеркаванне сесіі самыя галоўныя, самыя вострыя пытанні, удзячны за тое, што ён асабіста прыняў удзел у рабоце сесіі. Вестка аб паездцы М. С. Хрушчова ў Нью-Йорк ускалыхнула свет. За ім следам выехалі главы многіх вялікіх і малых краін, і гэта надало сесіі асаблівае значэнне і сілу. Упершыню на ініцыятыве СССР у рабоце сесіі Генеральнай Асамблеі прымаюць удзел главы ўрадаў многіх краін, кроўна зацікаўленых у захаванні міру і ўмацаванні міжнароднага супрацоўніцтва.

Светлыя, цудоўныя думкі аб міры і шчасці для ўсіх народаў выказаў 23 верасня з трыбуны Генеральнай Асамблеі ў сваёй выдатнай прамове глава Савецкага ўрада М. С. Хрушчоў. На разгляд сесіі вынесена каля ста пытанняў, але самыя галоўныя — аб захаванні міру на зямлі — пастаўлены Савецкім Саюзам. Сотні мільёнаў людзей прагнуць шчасця і спакойнага жыцця. Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў на неабвержных фактах паказаў, што ў цяперашні час ёсць усе прадпасылкі і ўмовы для ажыццяўлення самай заповітнай мары чалавецтва — жыцця без войнаў, без гонкі ўзбраенняў, жыцця, заснаванага на хуткім развіцці эканомікі і выкарыстанні вялікіх дасягненняў навукі і тэхнікі.

Савецкі Саюз усімі сіламі змагаўся і будзе змагацца за мір і праўду на зямлі. Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў у сваёй гістарычнай прамове на сесіі паставіў да ганебнага слупа каланізатараў. Шчырыя словы вялікай праўды дайшлі ў самыя аддаленыя куткі свету, іх пачулі мільёны простых людзей, якія знаходзяцца пад уціскам імперыялістаў.

— Народы і ўрады афрыканскіх дзяржаў скажуць пану Хрушчову: дзякуй! Каласальнай сілы ўдар, які ён нанёс на каланіялізму з трыбуны Генеральнай Асамблеі, з'яўляецца сапраўднай дапамогай нашым народам і ўрадам у барацьбе за свабодную Афрыку. Ваш народ можа ганарыцца такім выдатным дзяржаўным дзеячом, якім з'яўляецца пан Хрушчоў.

Гэтыя словы належаць прэзідэнту Рэспублікі Ганы Кваме Нкрума.

А прэм'ер-міністр Рэспублікі Кубы Фідэль Кастра пасля выступлення таварыша Хрушчова на сесіі скажаў нашым карэспандэнтам:

— Цудоўная прамова! Ад імя ўсёй Кубы я дзякую старшыні Хрушчову за тую падтрымку і дух салідарнасці, якія ён выказаў барацьбе кубінскага народа за свабоду і незалежнасць. Прамова Хрушчова — гэта выступленне мудрага дзяржаўнага дзеяча.

Дэкларацыя аб прадастаўленні незалежнасці каланіяльным краінам і народам, заява Савецкага ўрада па пытанню аб раззбраенні і асноўныя палажэнні дагавору аб усеагульным і поўным раззбраенні, а таксама прапанова савецкай дэлегацыі аб стварэнні калектыўнага сакратарыята ААН сталі цэнтрам увагі ў рабоце сесіі.

Савецкая прапанова аб безадкладным прадастаўленні незалежнасці каланіяльным народам, а таксама выказаныя Мікітам Сяргеевічам ідэі аб усе-

агульным і поўным раззбраенні міралюбівых людзі свету па праву называюць выдатным крокам у барацьбе за мір.

Мы, савецкія людзі, ад усяго сэрца радуемся і ганарымся М. С. Хрушчовым як нястомным прадаўжальнікам справы бессмяротнага Леніна. Як верны сын свайго народа, М. С. Хрушчоў з усім запалам душы ператварае ў жыццё ленінскую тэорыю мірнага суіснавання. Яго думкі, выказаныя ў прамове на сесіі, дакладна выражаюць думкі савецкага народа, яго пачуцці і надзеі працоўных усяго свету. Магутны голас главы савецкай дэлегацыі за мір, справядлівасць і шчасце для ўсяго чалавецтва прыкаваў увагу мільёнаў людзей да работы сесіі. Вось чаму глава Савецкага ўрада ўвесь час знаходзіцца ў цэнтры ўвагі. Нягледзячы на нябачаную ў свеце бестактоўнасць амерыканскіх улад, якія забаранілі савецкай дэлегацыі выязджаць за межы Нью-Йорка, адрас Мікіты Сяргеевіча добра ведае ўся Амерыка. Усе сумленныя людзі ЗША не падзяляюць думак свайго ўрада, які імкнецца распальваць «халодную вайну», не жадае прыйсці да згоды па ўсеагульнаму раззбраенню, захаванню міру на зямлі і іншых жыццёва важных пытаннях. На імя М. С. Хрушчова штодзень прыходзіць многа пісьмаў.

Аб чым жа пішуць простыя амерыканцы, якія разумеюць, што так больш жыць нельга?

Роберт Джозеф Берас у сваім пісьме піша:

«Як рабочы рабочага я вітаю Ваш прыезд на Генеральную Асамблею, Ваша нястомнае імкненне да міру. Няхай кожнае Ваша слова з'яе і абвяргае бязглузду хлусню, народжаную аджыўшымі свой век злымі капіталістычнымі правіцелямі.

Мыслячыя рабочыя Злучаных Штатаў разам з Вамі. Сілы міру, прагрэсу, сацыялізма і камунізма — з Вамі.

Няхай жыве рабочы народ, Камуністычная партыя Савецкага Саюза! Няхай жыве СССР — першая і найвялікшая краіна рабочага класа! Няхай жыве прэм'ер Хрушчоў — мой брат! За мір і сацыялізм!»

За мір без зброі, за мір без войнаў змагаюцца ўсе савецкія людзі. Тысячы тэлеграм і пісьмаў шлюць савецкія людзі ў адрас савецкай дэлегацыі на XV сесіі Генеральнай Асамблеі, у якіх жадаюць поспеху ў вялікай і высакароднай справе М. С. Хрушчова.

Свае добрыя пажаданні савецкія людзі падмацоўваюць добрымі справамі. Усё шырэй і шырэй у краіне разгортваецца сацыялістычнае спароніцтва за дастойную сустрэчу 43 гадавіны Вялікага Кастрычніка. Вялікі ўклад у справу захавання міру і бяспекі ўносяць працоўныя Беларусі.

Мір патрэбен усім сумленным людзям на зямлі, але асабліва ён дарагі жанчыне, маці. Не шкадуючы сіл і энергіі, змагаюцца яны за датэрміновае выкананне сямігадовага плана.

Першага кастрычніка ад свінаркі саўгаса «Палата» Полацкага раёна Галіны Лагуновай прыйшла тэлеграма: «Я, Лагунова Галіна Аляксееўна, дакладваю аб тым, што выканала прынятыя на сябе сацыялістычныя абавязацельствы: адкарміла і здала дзяржаве 1020 свіней агульнай вагой 990 цэнтнераў. Даю слова роднай Камуністычнай партыі і нашаму ўраду, што да дня Савецкай Канстытуцыі адкармлю і здам дзяржаве яшчэ 480 свіней».

Кожны дзень газеты, радыё і тэлебачанне паведамляюць аб новых перамогах савецкага народа.

Савецкія людзі спадзяюцца, што рашэнні, якія будуць прыняты на сесіі Генеральнай Асамблеі, наблізяць чалавецтва да дасягнення вялікай мэты — трывалага міру, што сілы розуму і міру перамогуць.

«РАНИЦА У КАСТРЫЧНІКУ. МІНСК, 1917 ГОД».

ВЯЛІКАЯ Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя, якая паклала пачатак новай эры ў жыцці чалавецтва, адлюстравана ў карцінах многіх савецкіх мастакоў. Гэта тэма хвалюе кожнага з нас. Адлюстраванне дні Вялікага Кастрычніка ў Беларусі было маёй даўняй марай і я пастараўся ажыццявіць гэту мару ў карціне «Раніца ў кастрычніку. Мінск, 1917 год».

У тыя дні пачалі арганізоўвацца атрады Чырвонай Гвардыі. У Мінску яны адыгралі вялікую ролю ў справе аховы заваёў сацыялістычнай рэвалюцыі. Рабочыя і сяляне Беларусі добраахвотна запісваліся ў атрады Чырвонай Гвардыі і становіліся ў рады абаронцаў Савецкай дзяржавы.

На карціне вы бачыце, як атрад чырвонагвардзейцаў ахоўвае парадак на адной з вуліц Мінска. Пасля дажджлівай асенняй ночы атрад размясціўся ля вогнішча, паблізу Ніжняга рынку (цяпер плошча імя 8 сакавіка). Завязалася гутарка. Дагарае вогнішча. Надышла раніца.

У карціне мне хацелася паказаць людзей рэвалюцыйных будняў, поўных гарачага жадання адстаяць уладу Саветаў. Людзей, якіх чакаюць яшчэ многія выпрабаванні ваенных год, абаронцаў маладой Савецкай рэспублікі ад знешніх і ўнутраных ворагаў.

Н. ВОРАНАЎ

Д з і в о с н ы с ц я г

Антон БЯЛЕВІЧ

— Тры дарогі ў чыстым полі,
Тры дарогі — гаем:
На якой жа сваю долю,
Шчасце адшукаем!
На якой жа знойдзем выйсце
З цяжкае няволі? —
Над калыскаю калісці
Пела маці ў полі.
Песня смуткам і трысгай
За душу хапала...
— Ёсць у шчасце нам дарога! —
Партыя сказала, —
На дарозе той ніколі
Мы не стрэнем гора...

Па няволі,
Па нядолі
Грымнула «Аўрора».
Не жар-птушка расхінула
Залатыя крылы, —
Сцяг агністы развінула
Магутная сіла,
Ды, праменным, агарнула
Нашы небасхілы.
Молат, серп у ім абвіты
Дбала каласамі;
Полымем, крывёй наліты
Сцяг пад перунамі.
І плыве, ляціць чырвоны

У гарады і вёскі...
— Дык прымай, Сямён Будзёны,
Нашу сілу ў войска!
Аглядзеў з каня калоны,
Ды разгладзіў вусы,
Ды сказаў Сямён Будзёны:
— Добра, беларусы!
Вы не ведалі спакою
Вечна пад панамі.
Гэй, па конях! Шаблі к бою! —
Толькі пыл клубамі...
...І наўкол рунее жыта,
Маладыя ўсходы...
Сцяг, агнём, крывёй наліты, —

Вывеў праз нягоды;
Як гарніст і запявала
У любым паходзе;
З ім прыкончылі навалу
У сорок пятым годзе;
Дзверы ўсюды адмыкае
Сілаю сваёю.
Маці долю не гукіе, —
Заручона з ёю.
А іх дружбу, а іх згоду
Не крануць напасці.
Сцяг Кастрычніка народы
Даў наўвекі шчасце!

С В Е Т Л Ы Ш Л Я Х

43 ГАДЫ прайшло з таго часу, калі залпы «Аўроры» ў кастрычніку

1917 года абвясцілі аб нараджэнні першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы. 43 гады... Тэрмін невялікі па часу, але па насычанасці падзеямі, па размаху будаўніцтва, па росту свядомасці людзей і развіццю культуры народа — гэта перыяд, які не мае роўных сабе ў гісторыі.

Кожны год, кожны дзень нашага савецкага жыцця быў насычан вялікімі падзеямі, прыносіў поспехі і перамогі ва ўсіх галінах гаспадаркі і культуры і, мабыць, часткова таму мы ацэньваем нашы дасягненні як нешта звычайнае, будзённае. Сённяшняю рэчаіснасць мы ўспрымаем як належнае і рэдка параўноўваем яе з мінулым. Між тым, усю веліч нашых поспехаў і дасягненняў, усю прыгожасць шляху, пройдзенага за 43 гады, можна ацаніць і зразумець па сапраўднаму толькі ведаючы мінулае і не забываючы аб ім.

Мы, напрыклад, успрымаем сёння як належнае, што савецкая жанчына — раўнапраўны член грамадства, што яна прымае самы актыўны ўдзел у кіраванні дзяржавай, у грамадска-палітычнай дзейнасці, што ў нашай краіне 1845 тысяч жанчын атрымалі вышэйшую адукацыю, а 29 мільёнаў жанчын маюць сярэдняю і няпоўную сярэдняю адукацыю.

Нікога з нас не здзіўляе зараз, калі з трыбуны з'езду Камуністычнай партыі Савецкага Саюза выступае радавая жанчына старшыня беларускага калгаса Палагея Нікандраўна Кавалёва, што лепшым жанчынам краіны ў Крамлі ўручаюцца Залатыя Зоркі Герояў, ордэны і медалі за іх самаадданую, сумленную працу.

Сёння мы ўспрымаем як належнае, калі ў складзе дэлегацыі Беларускай ССР разам з дзяржаўнымі дзеячамі на Генеральную Асамблею ААН едзе жанчына — прафесар Лідзія Сямёнаўна Чаркасава, сёння нікога не здзіўляе, калі савецкія жанчыны-вучоныя выступаюць на міжнародных кангрэсах і сесіях і да іх голасу прыслухоўваюцца вучоныя ўсяго свету.

А ўсе гэтыя поспехі дасягнуты ў краіне, дзе да Вялікага Кастрычніка 88 працэнтаў жанчын былі зусім непісьменнымі (а ў лік пісьменных уключаліся і тыя, хто ўмеў толькі распісацца), у краіне, дзе па законах Расійскай імперыі жонка не мела свайго пашпарта, не магла распараджацца сваёй маёмасцю, а жанчыне-сялянцы не выдзяляўся зямельны надзел.

Паглядзіце сёння на твары нашых жанчын, паслухайце іх выступленні на сходах, пабывайце на канцэртах самадзейнасці, наведайце звычайную савецкую сям'ю, паглядзіце на жанчыну ў працы — як змянілася яе жыццё, быт, якім шырокім стаў круггляд, колькі бадзёрай энергіі ў яе руках, колькі ведаў праяўляе яна ў працы, колькі розуму і запалу — у творчасці, як хораша гучаць яе новыя песні!

Жанчыну нашых дзён цікавіць усё: сям'я і выхаванне дзяцей, сямігодка і літаратура, штучныя спадарожнікі Зямлі і азеляненне гарадоў і вёсак, школы-інтэрнаты і арганізацыя культурнага адпачынку дарослых. На ўсё ёсць энергія, усё ўмеюць зрабіць залатыя рукі савецкіх жанчын!

Якую ж тытанічную работу трэба было ажыццявіць партыі камуністаў, усяму народу, каб за такі кароткі тэрмін поўнаасцю ліквідаваць непісьменнасць, адкрыць перад жанчынамі шлях да навукі, да ведаў, да творчай стваральнай працы, да крыніц літаратуры і мастацтва.

4 Колькі настойлівасці і энергіі павінны былі праявіць самі жанчыны, каб не толькі па закону, але і на

Н. СНЯЖКОВА

справе стаць раўнапраўнымі членамі грамадства.

Наша партыя з першых дзён існавання Савецкай дзяржавы праяўляла нястомныя клопаты аб жанчыне, стварала ўмовы для актыўнага ўдзелу яе ў грамадскім жыцці.

Ды і сама жанчына не стаяла ў баку ад вялікіх здзяйсненняў, не шукала лёгкага жыцця: побач з мужчынам прайшла наша работніца і сялянка гады барацьбы за ўладу Саветаў, не ведаючы стомы, аднаўляла народную гаспадарку, а па вечарах пасля напружанага працоўнага дня спяшалася ў школы лікбеза і загрубелымі ад работы пальцамі выводзіла першыя літары, вымаўляла першыя прачытаныя словы.

У гады першых пяцігодак, калі ў гіганцкіх маштабах праводзілася індустрыялізацыя краіны і ажыццяўлялася перабудова сельскай гаспадаркі, савецкія жанчыны ішлі ў першых радах будаўнікоў новага жыцця. Мы і зараз добра памятаем, як першую брыгаду трактарыстаў узначаліла Паша Ангеліна, як Марыя Дземчанка выступіла ініцыятарам барацьбы за высокія ўраджаі цукровых буракоў, як дзяўчаты-камсамолкі ад'язджалі на Далёкі Усход будаваць цудоўны горад маладосці — Камсамольск-на-Амуры.

Гэты рэвалюцыйны запал, нязгасную энергію, прагу да ведаў, адданасць Радзіме, як эстафету, перадаюць ад пакалення да пакалення савецкія жанчыны-працаўніцы. І сёння ветэраны працы, жанчыны-маці, могуць законна ганарыцца маладым папаўненнем рабочага класа і калгаснага сялянства, якое ўліваецца ў баявую армію будаўнікоў камунізма.

Разведчыкамі будучыні назваў народ брыгады і ўдарнікаў камуністычнай працы. Напярэдадні XXI з'езду партыі ўспыхнулі першыя іскры гэтага выдатнага руху сучаснасці, а сёння яны рассыпаліся магутным каскадам па ўсёй нашай неабсяжнай Радзіме. У нас, у Беларусі, на «Нафтабудзе» і ў шахтах Салігорска, на Васілевіцкай ДРЭС і Віцебскім дынавым камбінаце, на фабрыках і заводах, у калгасах і саўгасах дзiesiąткі тысяч жанчын сталі пад сцягі камуністычнай працы.

І камунізм, аб якім вякамі марылі лепшыя розумы чалавецтва, сёння становіцца жывой рэчаіснасцю. У наш час камунізм — гэта ўжо не проста праграма на далёкае будучае. Камунізм шагнуў сёння ў нашы будні, у рады яго будаўнікоў сталі не адзінкі байцоў, а мільёныя масы працоўных.

План разгорнутага будаўніцтва камунізма ўвасабляецца сёння ў канкрэтныя справы савецкіх людзей — у найвялікшыя адкрыцці нашых вучоных, у тоны звыш плана выдадзенага металу, у новыя машыны і станкі, багацце малака і масла, у новыя метры добраўпарадкаванага жылля.

Клопатамі аб сямігодцы, аб выхаванні камуністычных адносін да працы і высокіх маральных якасцей прасякнут сёння кожны савецкі чалавек і гэта найлепшае сведчанне таго, як адзначаў М. С. Хрушчоў, наколькі выраслі нашы кадры, якімі маштабамі мысляць савецкія людзі, як глыбока яны ведаюць не толькі канкрэтныя справы, але і жыццё ўсёй краіны.

Справы савецкіх людзей, міралюбівая палітыка Камуністычнай партыі і нашай дзяржавы знаходзяць сёння падтрымку свабодалюбівых народаў усяго зямнога шара, а светлы шлях, упершыню пракладзены Вялікім Кастрычнікам, натхняе ўсё новыя і новыя народы і краіны на высакародную барацьбу за мір, свабоду і нацыянальную незалежнасць.

Згуртуем жа яшчэ цясней свае рады ў барацьбе за мір і дружбу паміж народамі, за светлае будучае нашых дзяцей, за перамогу розуму і справядлівасці!

З радзюўкі

Н а р ы с

Ігнат ДУБРОЎСКИ

Старшыня райвыканкома Антаніна Георгіеўна Радзюковіч гутарыць з лепшымі даяркамі калгаса «Савецкая Беларусь» Зінаідай Байздзер, Зінаідай Палішэвіч, Хрысцінай Навумчык і Марыяй Саўко. Яны абавязаліся надаць у гэтым годзе па 5000 кг малака ад кожнай каровы.

З Пескаў да Міжава дарога вузенькая, працёртая машынамі. Абапал яе іскрыцца белая покрыва нескранутых снягоў, залітае халодным снежаньскім сонцам. Толькі на ўскраі лесу заяц парушыў іх, пакінуўшы ланцужок блытаных слядоў. Антаніна Георгіеўна Радзюковіч сядзіць у машыне побач з шафёрам, любуюцца прыгожасцю зімы і думае, як урачыста канчаецца год, як прыбраў ён, адыходзячы, лясны і палеткі. Так, адыходзіць яшчэ адзін год... ды не проста год, першы год сямігодкі. Многа радасці прынёс гэты год і ёй, як старшыні райвыканкома, і ўсім працаўнікам раёна. Раён атрымаў пераходны сцяг ЦК КПБ і Савета Міністраў БССР за высокія ўраджаі кукурузы, выдатных поспехаў дабіліся калгасы і ў развіцці жывёлагадоўлі.

— Нядрэны год, немалыя дасягненні. Але гэта ўжо ёсць, заваявана. Наступны павінен быць яшчэ лепшы, а дзеля гэтага трэба рупіцца аб ім цяпер, — гаварыў Піліп Пятровіч Дайнека, першы сакратар райкома, калі даведаўся, як высока ацэнены іх поспехі.

Гэта было некалькі дзён назад. Тады ж дамовіліся, што трэба рабіць, каб надыходзячы другі год сямігодкі быў больш плённым. І вось сёння Радзюковіч едзе ў калгас «Савецкая Беларусь», каб разам з тымі, хто працай сваёй стварае славу раёна, намеркаваць, як сустрэць другі год сямігодкі.

На двары фермы дзяўчаты чысцілі кароў. Дзяркі прыветліва сустрэлі старшыню райвыканкома.

— Вось добра, што прыехалі, Антаніна Георгіеўна. Дапаможаце нам кароў чысціць, — жартавала чырванашчокая ад свежага марознага паветра Хрысціна Навумчык.

— Ну што ж, давайце, мне не прывыкаць, — усміхаецца Радзюковіч, развязвае ваўняную хустку, закасвае рукавы паліто і намерваецца ўзяць шчотку ў Хрысціны.

Дзяўчына хавае шчотку за спіну і адступае назад.

— Жарты жартамі, але якія ўдоі, дзяўчаткі? — пытае Радзюковіч.

— А не горшыя, як у некаторых улетку, хоць і снежань на двары, — адказвае Мар'я Саўко.

Дзяўчаты абкружылі Радзюковіч, завязалася гутарка пра справы на ферме.

— Зараз мы вам, Антаніна Георгіеўна, пакажам, колькі малака даюць нашы каровы зімой, — прапанавала Вера Красько, заплятаючы русую косу. — Дзяўчаткі, заганыце кароў, даіце пара!

Радзюковіч і без паказу добра ведала, якія ў калгасе ўдоі, як наогул добра ведала справы ўсіх гаспадарак раёна. Калгас «Савецкая Беларусь» вызначаецца сярод іншых раўнамернымі ацёламі, каровы целяцца адна за другой на працягу ўсяго года. Зімой калгас прадае дзяржаве малака амаль столькі, колькі летам, у гэты час яно даражэй і таму ферма дае вялікі прыбытак. Дзяркі ведаюць, што ў такой арганізацыі малочнай гаспадаркі пэўную ролю адыгралі і парады Антаніны Георгіеўны.

Пакуль дзяўчаты даілі кароў, Радзюковіч правярыла станкі, аглядела кармавую, пацікавілася, як захоўваецца гной, вывезены з кароўніка.

Паўдзённае даенне скончылася. Дзяўчаты сабраліся ў агітпакой пры ферме, дзе Радзюковіч разам з заатэхнікам Дарашэнкам і загадчыкам фермы Міколам Новікам правяралі запісы ацёлаў.

— Я прыехала да вас, каб параіцца, як жа будзем працаваць у наступным годзе? Мо' другому каму аддадзім першынство? — спытала Радзюковіч.

— Не, не! — у адзін голас заявілі дзяўчаты.

— Настрой у вас добры. А якія ж вы бярэце абавязальствы? Трэба ж аб гэтым сказаць людзям.

Пачаўся абмен думкамі. Радзюковіч разам з даяркамі, заатэхнікам і загадчыкам фермы разлічылі, якіх удоёў можна дабіцца ў наступным годзе. Спярша дзяўчаты не паверылі, што можна дасягнуць удоёў, вызначаных планам на канец сямігодкі. Радзюковіч разлікамі пераконвала іх, што гэта магчыма.

— Увечары будзе агульны сход, падумаем яшчэ раз, якія абавязальствы вы бярэце, — раіла Радзюковіч, развітваючыся.

Праўленне калгаса знаходзіцца ў новым мураваным клубе ў вёсцы Зарудаўе. Антаніне Георгіеўне падабаецца гэты белы высокі палац, які ўпрыгожвае і змяняе аблічча ўсёй вёскі.

У кабінете яна застала старшыню калгаса Паўла Пятровіча Кандраценку. З ім сядзела маладая дзяўчына, крыху ўсхваляваная, як здалося Радзюковіч.

— Не хоча працаваць, — звярнуўся Кандраценка да Антаніны Георгіеўны.

— Чаму? — пацікавілася Радзюковіч.

— Не жартуйце, Павел Пятровіч. Я наогул хачу працаваць, але не хачу быць ўчотчыцай. Прашу, каб мяне зноў адпусцілі на свінаферму, — зірнула яна блакітнымі вачыма на Радзюковіч.

Гэта была Вера Аўтух, якая, скончыўшы сямігодку, працавала свінаркай, а затым яе паставілі ўчотчыцай.

У кантору зайшлі трактарысты ў бліскучых ад мазуту камбінезонах. Каб не перашкаджаць ім у гутарцы са старшынёю, Радзюковіч запрасіла Веру на канапу пагутарыць. Вера расказала Антаніне Георгіеўне, што яе захапіў поспех украінскага свінара Яраслава Чыжа. Яна сама была свінаркай і цяпер вельмі б хацела па-спаборнічаць з Чыжом.

— Падумаем самі, Антаніна Ге-

Сакратар партыйнай арганізацыі калгаса імя Адама Міцкевіча Паліна Гарадок цікавіцца справамі механізатараў Аляксандра Зайца і Часлава Яскевіча. Яны атрымалі з кожнага гектара па 1100 цэнтнераў зялёнай масы кукурузы.

оргіеўна, што ў мяне за работа — учотчыца, ходзіш за іншымі... А на свінаферме можа б я чаго і дабілася.

Радзьковіч ухваліла намер Веры і абяцала падтрымаць яе.

Увесь дзень Радзьковіч прабывала ў калгасе, наведвала ўсе брыгады і фермы, разам з калгаснікамі высвятляла магчымасці павелічэння вытворчасці калгаснай прадукцыі ў наступным годзе.

Увечары ў тэатральнай зале клуба сабраўся сход калгаснікаў. Кандраценка паведаміў членам арцелі, што папярэднія вынікі першага года сямігодкі даюць магчымасць у другім годзе дасягнуць рэспубліканскіх паказчыкаў, вызначаных на канец сямігодкі, — даць пяцьсот цэнтнераў малака і дзевяноста цэнтнераў мяса на сто гектараў гаспадарчых зямель.

Партыйная арганізацыя калгаса лічыць, што ў наступным годзе, калі возьмемся добра, то можам выканаць сямігадовы план. Якая ваша думка будзе? — спытаў Кандраценка.

Пачалося абмеркаванне. Усе станоўча паставіліся да прапановы старшыні. Радзьковіч расказала, якіх поспехаў дабіліся калгасы раёна і рэспублікі.

Калі вы крыху замарудзіце, то вас абгоняць вашы суседзі: калгасы імя Адама Міцкевіча, імя Кірава, «Бальшавік», а можа і іншыя. Ваш калгас я ведаю добра, а сёння яшчэ раз пераканалася, што ў наступным, другім годзе сямігодкі, можна дасягнуць паказчыкаў 1965 г. Можаце, пастараўшыся, абагнаць час на цэлых пяць гадоў.

Устала самая маладая з даярак Хрысціна Навумчык, збянтэжана ўсміхнулася і ўпэўнена заявіла:

— Мае каровы дадуць і пяць тысяч, абы кармы добрыя. Будуць кармы — бяру такое абавязацельства.

— Кармоў у нас хапае, а ў наступным годзе іх будзе яшчэ больш і лепшых, — адказаў Кандраценка.

Цяпер загаманілі ўсе жанчыны адна за другой, называючы лічбы сваіх

абавязацельстваў. Надаць па чатыры з паловай — пяць тысяч літраў малака ад кожнай каровы ўзяліся Марыя Саўко, Вера Красько, Алена Байздзер і іншыя.

Услед за даяркамі ўстала Вера Аўтух і заявіла, што бярэцца па прыкладу Чыжа адкарміць тысячу дзвесце свіней за год, вагою кожная не менш цэнтнера. Яе словы былі сустрэты дружнымі апладысмантамі.

— Пры такой актыўнасці мы сямігадовы план у другім годзе сямігодкі выканаем, — упэўнена заявіў старшыня калгаса.

— Гэта вы, Антаніна Георгіеўна, угаварылі нас, — сказала пасля сходу Хрысціна, — самі б можа і не адважыліся.

Хваля спаборніцтва за дэ-тэрміновае выкананне сямігодкі, узнятая ў калгасе «Савецкая Беларусь», пакацілася па ўсяму раёну, абудзіла ўсіх калгаснікаў.

* * *

Другі год сямігодкі больш турботны, чым першы. Узрасла працоўная актыўнасць людзей, пашырылася вытворчасць, павялічыліся яе патрэбы. У старшыні райвыканкома не стала спакойных дзён, надышла вясна, растаў снег, падсыхалі апошнія раўчкі на дарогах. Хутка ў полі загамоняць трактары, заснуюць сеялкі на шырокіх калгасных загонах.

Радзьковіч так хацелася ў гэтыя дні пакінуць кабінет і накіравацца ў поле... Прыходзячы на работу, яна адчыняла акно і з асалодай дыхала свежым веснавым паветрам.

— Прыму апошняга наведвальніка, — вырашае яна, — і паеду.

Але не заўсёды гэта ўдаецца. А людзі ідуць і ідуць, найбольш старшыні калгасаў. Просяць або патрабуюць скатаў да грузавікоў, запасных частак да машын, цэменту, цвікоў, шыферу... Мінулыя гады ў гэту пару адбою не было ад просьбітаў кармоў. Адзін прасіў канцэнтратаў, другі — сена, трэці рад быў саломе. Цяпер такіх хадакоў няма. Затое ўзніклі новыя патрэбы, усе разбагацелі на машыны, усе будуцьца і кожны з добрым запытам патрабуе забяспечыць запчасткамі, будаўнічымі матэрыяламі.

З пачаткам сяўбы Антаніну Георгіеўну ўжо цяжка «злавіць» у кабінете. Цяпер яна ўвесь час у калгасе, на палях, на фермах, на пашах.

Сёння яна да самага вечара прабывала ў калгасе імя Адама Міцкевіча. Яе вельмі зацікавілі доследы калгаснага заатэхніка Тацяны Іосіфаўны Букала па інтэнсіўнаму адкорму выбракаваных кароў.

Высокая, мажняя, яшчэ зусім маладая Тацяна Іосіфаўна паказвае Радзьковіч кароў, якія адкормліваюцца па новым метадазе, і тлумачыць:

— Вось гэта «Верная». Ёй больш пятнаццаці гадоў, не можа есці сена, схуднела, былі адны косці. Цяпер дае

больш кілаграма прыбаўкі ў вазе за суткі.

— А што ж гэта за новы метада адкорму?

Букала тлумачыць, што адкормачных кароў паступова адвучаюць ад вады, замяняюць яе сакавітымі кармамі. Разам з канцэнтратамі даюць уволью бульбы, сіласу, а ўлетку зялёных кармоў.

Радзьковіч дзякуе за тлумачэнні і збіраецца развітацца. Букала з лагоднай усмешкай глядзіць на яе і прапануе:

— Антаніна Георгіеўна, можа б вы паглядзелі, як у нас зялёны канвеер арганізаваны? Ну, паглядзіце хаця б гарбузы.

Радзьковіч згаджаецца, ідзе на поле. Гарбузы яшчэ маладыя, але густа ўкрылі глебу. Букала ласкава пагладжвае жорсткае лісце і пераконвае, што гэта ўкраінская культура і ў Беларусі дасць не менш васьмісот цэнтнераў сакавітых кармоў з гектара.

— А галоўнае, што гэтыя кармы прыпадаюць на кастрычнік — лістапад, калі ніякіх траў ужо няма, — даводзіць Букала. Яна спакушае Антаніну Георгіеўну паглядзець яшчэ адну навіну калгаса — люцэрну. Потым ёй хочацца паказаць эспарцэт і іншыя пасевы кармавых культур. А сакратар партарганізацыі калгаса Паліна Гарадок запрашае пазнаёміцца з работай комплекснага звяна па вырошчванню кукурузы Часлава Яскевіча.

Агледзеўшы ўсё гэта, Радзьковіч дзякуе і гаворыць:

— Спяшаюся. Засталася б яшчэ, шмат цікавага, але... рыхтуюся да дзяржаўных экзаменаў у Вышэйшай партыйнай школе.

— Здзіўляюся, як вы паспяваеце і працаваць і вучыцца, Антаніна Георгіеўна, — шчыра выказвае сваю думку Букала. — Дарэчы, я ні разу не бачыла вас стомленай.

— Цяпер што! Вось калі я вучылася ў Мінску ў Рэспубліканскай партшколе... Адна, тры дзяцей. Часамі так было цяжка, а я ўсё сабе гаварыла: скончу, скончу, скончу! І скончыла. Ну, здам гэтыя выпускныя тады палегчэе.

Атрымаўшы дыплом Вышэйшай партыйнай школы, Радзьковіч зразумела, што вучоба не скончылася. Актыўнасць калгаснікаў праяўлялася не толькі ў працоўным гераізме. Узоры выканання сацыялістычных абавязацельстваў нараджалі шмат новага. Гэта новае трэба было вучаць, пераймаць, перадаваць іншым. А часта, каб яго зразумець, трэба было вучыцца.

— Калі мы не будзем самі што-дзённа павышаць свае тэарэтычныя веды, мы адстанем ад жыцця. Якія ж мы тады кіраўнікі, — часта гаварыў Піліп Пятровіч Дайнека Антаніне Георгіеўне.

* * *

У гэтым годзе вырас багаты ўраджай на калгасных палях. Не раз, бывала, Радзьковіч прасіла шафёра спыніць машыну на дарозе сярод палёў, каб палюбавацца высокім гус-

тым жытам. Широкае жытняе поле, як акінуць вокам, жыве, калышацца важкімі хвалямі поўных каласоў. Як прыемна ўвайсці ў яго гушчар і адчуць радасць, заўважыўшы, што яно абагнала твой таксама не нізкі рост. Яна брала каласы ў жменю, пералічвала буйныя зерні, вызначала стан спеласці. Ураджай будзе добры. Непакоіла толькі мокрае лета. Амаль штодня ішлі дажджы.

Уборка ў гэтым годзе з-за дрэннага надвор'я далася ў знакі ўсім — і калгаснікам, і кіраўнікам. У час жніва Антаніна Георгіеўна амаль не была ў райвыканкоме. «Усё, што трэба вырашаць за сталом, можа пацярпець», — думала яна. З раніцы заходзіла на некалькі мінут у свой кабінет, вырашала самыя неадкладныя справы, дагаварвалася з Піліпам Пятровічам, хто з іх куды паедзе сёння і адпраўлялася ў калгасы.

Жыво гэтага года было важнай перамогай калгаснікаў, а ў Радзьковіч яно ўзбагаціла ўяўленне аб сіле арганізаваных людзей. Рэдка выпадалі ясныя сонечныя дні. Выгляне сонца на гадзіну-другую, і ўсе — ад вучняў да старых — бягуць на поле зграбаць за камбайнам салому, раскрываць бабкі, падсушваць снапы, звозіць іх. Не так можа і хутка, як у добрае надвор'е, але пакрысе, паступова калгасныя палі апусцелі, ураджай убралі без страт.

За час уборкі Радзьковіч рэдка заглядала на фермы. Большасць часу яна праводзіла ў калгасах, якія адставалі. Сёння, пазнаёміўшыся з работай музычнай школы, паехала да сваіх «заяваў», як яна называла даярак і свінарак калгаса «Савецкая Беларусь». Пад'язджаючы пад Міжава, яна сустрэла кароў, якія павольна, ляною хадой доўгім гуртам цягнуліся на пашу. Даяркі памагалі пастухам выгнаць статак. Радзьковіч

Пры Мастоўскім раённым Доме культуры працуе дзіцячая музычная школа, у ёй займаецца больш 80 школьнікаў. На здымку: вучні дзіцячай музычнай школы на занятках.

пакінула машыну і разам з дзяўчатамі пайшла на ферму. У сінім плаці, рухавая, энергічная, яшчэ сама маладая, сярод маладых, яна была вясёлай і ўсю дарогу жартавала. Нарэшце пацікавілася тым, што найбольш рупіла ёй увесь час:

— Якія ж у вас надой, дзяўчаткі?

— Антаніна Георгіеўна, не хвалюцца, абавязальствы выканаем, — супакоіла яе Марыя Саўко, нізенькая круглатварая, з падвешанымі за вушамі косамі.

— Мы слова дорага цэнім, — пацвердзіла Хрысціна Навумчык. — На ферме пабачыце, сёння Новік зводку вывешвае.

Яны і засталі Новіка ў агітпакоі за гэтай работай. На дошцы паказчыкаў Радзьковіч убачыла лічбы, якія ўзрадавалі яе. Хрысціна і Марыя за восем месяцаў надаілі амаль па чатыры тысячы літраў ад каровы, іншыя мала ад іх адсталі. Да канца года засталася чатыры месяцы. Радзьковіч прыкінула, колькі ж за кожны месяц трэба надаіць, каб дасягнуць пяці тысяч.

— Антаніна Георгіеўна, вы ж бачыце — верасень, а мы надойваем амаль столькі ж, як і ў чэрвені, — супакойвала яе Вера Красько.

Па парадзе Радзьковіч дзяўчаты самі падрыхтоўваюць зялёную падкормку, сочаць, каб каровы не толькі былі накормлены, але і напіліся, нават правяраюць, як яны кладуцца ў станках адпачываць, стараюцца, каб у кароўніку было ціха.

Марыя, Вера і Соня заявілі, што будуць імкнуцца, каб кожны дзень ад каровы надойваць па пуду малака. Іх пачын падхапілі даяркі ўсіх калгасаў раёна. Радзьковіч упэўнілася, што абавязальствы можна, пастараўшыся, перавыканаць. Даяркі згадзіліся з ёю.

Даведаўшыся, што старшыня калгаса паехаў у летні лагер для свіней, Радзьковіч з малочнай фермы накіравалася туды. Да лагера з фермы пад'ехаць было нельга, дажджы залілі дарогу, а ў аб'езд, кудой падвозіцца кармы, было далёка. Яна вырашыла пайсці пеша. Падыходзячы да лагера, яна ўбачыла два грузавікі і мужчын, якія лавілі адкормачнікаў. Нізкі, ёмкі Кандраценка ганяўся за маладым гладкім дзіком. Заўважыўшы Радзьковіч, ён выцер рукі аб траву і пайшоў ёй насустрач.

— Здаём Верыных, — паведаміў Кандраценка.

Падбегла Вера Аўтух, разгарачаная, з выехаўшымі з-пад касынкі валасамі, радасна сказала:

— Антаніна Георгіеўна, адгружаем.

— Колькі ж ты ўжо адкарміла, Верачка?

— Шэсцьсот галоў. А вунь, — паказала яна за другую агарожу, —

Свінарка Вера Аўтух з калгаса «Савецкая Беларусь» абавязалася адкарміць у гэтым годзе 1200 свіней, зараз ёю ўжо адкормлена больш 600 галоў.

яшчэ трыста пяцьдзесят. Неўзабаве здадзім. Засталося адкарміць дзве з паловаю сотні. Маладняк рыхтуецца. За чатыры месяцы змагу і больш адкарміць, было б што.

Вера не магла захаваць свае радасці, што абавязальства сваё яна выканае. Шчыра радавалася за яе і Радзьковіч. Толькі Кандраценка стрымана ставіўся да відавочных поспехаў.

— Ведаеш, Вера, не надта супакойвайся, там цяжэй будзе. Восень, холад, — папярэджаў ён.

— Павел Пятровіч мяне пужае, — зарагатала Вера, — але я і сама не задрамлю.

Наведаўшыся на другія фермы і брыгады, Радзьковіч пераканалася, што калгас у гэтым годзе выканае сямігодку. Упэўненасць гэту меў і Кандраценка, яна ў яго грунтавалася на канкрэтных пераканаўчых разліках.

— Цяпер ужо, Антаніна Георгіеўна, усё ў нашых руках, толькі ўмела давесці да канца. На гэты раз прыязджайце да нас сустракаць 1966 год, — пажартаваў ён. — Дарэчы і вашы старанні ёсць у набліжэнні гэтай сустрэчы.

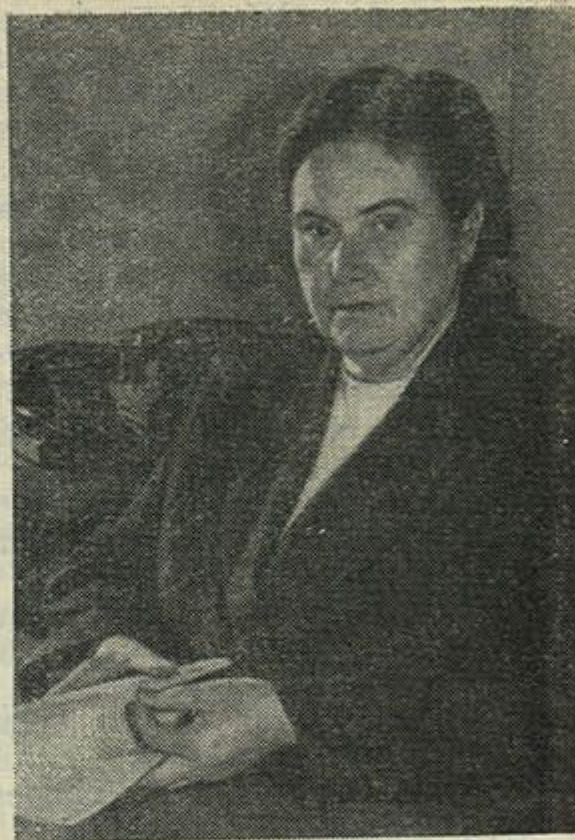
— Выкананне сямігодкі за два гады, Павел Пятровіч, вялікая справа. Калі хто думаў, што на нашых землях можна атрымаць з кожных ста гектараў 500 цэнтнераў малака і 90 мяса! — сказала Радзьковіч. — Але не менш важна тое, што ў барацьбе за гэта вырастае новы чалавек, выхаваліся і загартаваліся людзі, якія нават час абганяюць.

Едучы дамоў, яна думала, як перадаць вопыт «Савецкай Беларусі» ўсім калгасам раёна.

Мастоўскі раён.

ЗА БАГАЦЦЕ ПРАДУКТАЎ

Што новага выпрацоўвае харчовая прамысловасць рэспублікі ў гэтым годзе, як пашыраецца яе асартымент для дарослых і дзяцей, як палегчаецца ў сувязі з гэтым праца жанчыны ў прыгатаванні ежы — з такімі пытаннямі рэдакцыя звярнулася да начальніка Упраўлення харчовай прамысловасці Саўнаргаса БССР Ольгі Аляксандраўны Сисоевай.

О. А. СИСОЕВА.

З задавальненнем адкажу на пытанні, зададзеныя мне рэдакцыяй часопіса «Работніца і сялянка». Харчовая прамысловасць нашай рэспублікі — гэта вялікая шматгалінавая прамысловасць. Наша ўпраўленне аб'ядноўвае 118 прадпрыемстваў. Многія з іх вельмі буйныя. Рабочыя і работніцы, інжынерна-тэхнічныя работнікі харчовай прамысловасці імкнуцца паспяхова выканаць рашэнні XXI з'езду Камуністычнай партыі і ліпенскага пленума ЦК КПСС. Яны даюць насельніцтву ўсё больш і больш прадуктаў. Я думаю, чытачам будзе цікава даведацца, што за восем месяцаў гэтага года мы выканалі план амаль на 105 працэнтаў і далі звышпланавай прадукцыі на 78 млн. 127 тысяч рублёў.

Вялікую ўвагу мы ўдзяляем новым відам вырабаў, якія карыстаюцца павышаным попытам у нашых спажыўцоў. Вырабы гэтыя значна палегчаюць працу жанчын у хатніх умовах.

Тут, перш за ўсё, трэба спыніцца на кансервавай

прамысловасці. Ці ведаеце вы, што да апошняга дзесяцігоддзя ў БССР амаль не было кансервавай прамысловасці? У 1949 годзе мы выпусцілі 7 мільёнаў слоікаў кансерваў, а ў гэтым годзе мы павінны выпусціць 77 мільёнаў слоікаў. Вось які рост, у 11 разоў! Кансервавыя і гароднінасушыльныя заводы выпусцілі да 150 назваў плодова-гароднінных кансерваў, у тым ліку 40 зусім новых відаў.

Што ж гэта за навінкі? Пачнём з агуркоў. У мінулыя гады наша прамысловасць выпрацоўвала ў асноўным марынаваныя агуркі з вялікай колькасцю воцату. У гэтым годзе мы выпусцілі больш 5 мільёнаў слоікаў кансерваванах агуркоў. Кансервуюцца свежыя адборныя агуркі з дадаваннем кропу, часнаку, лісця чорных парэчак, вішні, хрэну і іншых прыпраў. Думаецца, што па смаку гэтыя агуркі намогта лепшыя любога хатняга засолу. Тое ж самае можна сказаць аб выпускаемых Слуцкім заводам памідорах «Таматы беларускія». Якасць гэтых памідораў намогта лепшая за марынаваныя.

Вялікім попытам у насельніцтва карыстаюцца кансервы з кабачкоў. За восем месяцаў нашы заводы выпусцілі 3 млн. 180 тысяч слоікаў кабачкоў. Тут навінкай з'яўляецца «Ікра кабачковая хатняя». Прыемны смак гэтай ікры дасягаецца тым, што кабачкі ўварваюцца

з дадаваннем свежага прасмажанага алею.

Нам здаецца, што нашаму спажыўцу спадабаецца і новае «Асарці», якое выпускалі Пастаўскі і Маларыцкі заводы. У слоіку асарці знаходзяцца цэлыя агуркі і памідоры ў сумесі з вялікай колькасцю прыпраў.

У гэтым годзе прадпрыемствы харчовай прамысловасці выпускаюць вялікую колькасць варэння. І няхай не засмучаюцца жанчыны, калі яны самі не падрыхтавалі яго на зіму. Асартымент варэння ў нас значна пашыраны. Мы спадзяёмся дагэці на ўсе густы. Выпушчана варэнне з вішні, слівы, чорных парэчак, маліны, клубнікі, чарніцы, ажыны і нават з брусніцы і рабіны. Дарэчы, улічыце, што рабіна — ягада вельмі карысная. Яна мае вялікую колькасць вітаміну С.

Навінкай гэтага года з'яўляюцца і «натуральныя фрукты» з яблык і груш. У любую пару года — і ў люты мароз і перад новым ураджаем гэтыя яблыкі і грушы могуць замяніць свежыя фрукты.

Пастаўскі, Сольскі, Глыбоцкі кансервавыя заводы сёлета ўпершыню выпрацавалі вялікі асартымент з брусніцы. Прыгатаваны брусніцы з цукрам пастэрызаваныя, брусніцы марынаваныя, брусніцы з яблыкамі ў 20% цукровым сіропе. У хатніх умовах усё гэта можа быць выкарыстана для прыгатавання

кіслёў, кампотаў, начынак для блінчыкаў, пірагоў і г. д.

Вядома якое вялікае значэнне, асабліва для дзіцячага харчавання, маюць натуральныя сокі. Мы значна пашырылі вытворчасць сокаў з плодоў і ягад. У гэтым годзе наша прамысловасць выпусціць да 15 мільёнаў слоікаў розных сокаў. Спецыяльна для харчавання дзяцей будзе выпушчана каля мільёна слоікаў высакаякасных кансерваў.

Ужо другі год Маларыцкі гароднінасушыльны завод выпускае вітамінізаваны сок з морквы ў 200-грамавых слоіках. Гэты від соку ўхваляюць Інстытутам харчавання акадэміі медыцынскіх навук СССР. У ім шмат вітаміну А. І хочацца параіць маці, якія маюць маленькіх дзяцей, каб яны не трацілі часу для прыгатавання сокаў у хатніх умовах. Заўсёды ёсць у продажы ў вялікім выбары розныя сокі.

А вось яшчэ адна навінка — бульбяныя аладкі. Гэта традыцыйная любімая беларуская страва. Але як часта мы адмаўляемся ад такіх аладак з-за недахопу часу для прыгатавання іх у хатніх умовах. Цяпер да вашых па-

слуг гатовыя аладкі. Трэба толькі дадаць халодную ваду, даць ім 10 мінут выстаіцца і спячы. Падрыхтоўвае гэтыя аладкі Лідскі камбінат харчовых канцэнтратаў. Тут жа на камбінаце пачынаецца выпуск бліннай мукі ў 250-грамавых пачках.

Каб палегчыць працу жанчыны, наша прамысловасць асвоіла выпуск многіх відаў сушанай гародніны. Прыгатаўляюцца гатовыя наборы для баршчу, салаты, тушанай гародніны, рагу. Не забыты і так званыя дробязі, якія значна палепшаюць смак ежы. Вы здолееце купіць у прыгожых пакетах сухі кроп, пятрушку, сельдэрэй. А з наступнага года мы пачнём выпуск хрусткай бульбы ў скрыліках, крухмальнага сага, бульбянай крупкі.

Нельга не сказаць некалькі слоў аб нашай кандытарскай прамысловасці. Тут мы назіраем цікавую з'яву. Усё меншым попытам карыстаюцца ў насельніцтва простыя цукеркі і ў той жа час расце попыт на лепшыя сарты цукерак. Гэта з'ява вельмі радасная, яна сведчыць аб тым, што народ пачаў лепш жыць. Кандытарскія фабрыкі «Камунарка» і «Спартак» асвоілі ў гэтым годзе шмат новых відаў цукерак: «Асвятляючая», «Рэкорд», «Космас», «Мінск», «Сож» і інш. Тое ж самае можна сказаць аб Мінскай бісквітнай фабрыцы, аб фабрыцы «Чырвоны харчавік» і «Чырвоны Мазыранін». І тут увесь час палепшаецца асартымент вырабаў.

Тое, што я назвала, далёка не поўны пералік прадуктаў, якія вырабляюцца прадпрыемствамі Упраўлення харчовай прамысловасці. Мы вырабляем маргарын, майнез, алей, макаронныя вырабы і многія іншыя прадукты. Усё больш і больш мы даём краіне цукру. У рэспубліцы зараз будуцца тры цукровыя заводы, а к канцу сямігодкі будзе пачата будаўніцтва яшчэ двух цукровых заводаў.

Мы ганарымся тым, што

прадукцыя нашых прадпрыемстваў вядома далёка за межамі рэспублікі. Нашы гароднінныя і фруктовыя кансервы, кандытарскія вырабы ўпрыгожваюць стол жыхароў многіх гарадоў нашай неабсяжнай Радзімы. Іх з задавальненнем купляюць масквічы і леныградцы, свердлаўчане і чалябінцы, жыхары Крайняй Поўначы і цалінных зямель. І самай лепшай для нас узнагародай з'яўляецца добры водгук спажывцоў аб прадуктах харчовай прамысловасці Беларусі.

Вельмі хочацца, каб і жанчыны Беларусі больш карысталіся гатовымі прадуктамі нашай харчовай прамысловасці. Эканомце дарагі час, урывце яго ў кухні для кнігі, адпачынку, выхавання дзяцей. Добра было б, каб гандлюючыя арганізацыі адкрылі ў Мінску, а таксама ў абласных цэнтрах і буйных гарадах спецыялізаваныя магазіны па продажы харчовых прадуктаў, трэба арганізаваць таксама продаж такіх прадуктаў з дастаўкай на дом. Для папулярызавання новага асартыменту неабходна мець у магазінах аддзелы навінак.

Заканчваючы сваю невялікую гутарку, мне хочацца сказаць, што нашы поспехі ў палепшэнні выпуску прадуктаў для насельніцтва — гэта яшчэ першыя крокі. Уперадзе работы непачаты край.

Работнікі харчовай прамысловасці Беларускай рэспублікі прыкладуць усе сілы, каб выканаць указанне нашай роднай Камуністычнай партыі аб стварэнні багацця прадуктаў харчавання для насельніцтва.

Усе мы рыхтуемся да 43-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Мне хочацца павіншаваць вас, чытачак нашага жаночага часопіса, з гэтым радасным, светлым святам і пажадаць вам шчасця і радасці ў жыцці. Няхай ваш святочны стол ўпрыгожаць прадукты нашай харчовай прамысловасці — смачныя, прыгожыя, недарагія.

Толькі працай

КОЛЬКІ разоў ужо бывала Маша на маладзёжных вечарах! Выступала з невялікімі прамовамі, кружылася разам з іншымі ў танцах, нават спявала ў хоры, і ніколі так не бянтэжылася. Толькі час ад часу лёгка, шчыра ўсмешка на секунду прабягала па яе твары і адразу хавалася недзе ў куточках губ. Дзяўчына як быццам баялася паказацца лёгкадумнай — «трэба ж сказаць сур'ёзныя, поўныя глыбокага сэнсу словы, а я раптам усміхаюся...»

Але ў той вечар, як і тады ў Маскве, калі ўручалі ўзнагароду, Машы здавалася, што гэта не яна, а хтосьці другі рухаецца, гаворыць, смяецца. Ніхто з удзельнікаў вечара ў Палацы тэкстыльшчыкаў нават не падазраваў, як збянтэжана, усхвалявана была гэтая невысокая светлавалосая дзяўчына з Залатой Зоркай на грудзях. Ад таго, што ўсе глядзяць на яе з захапленнем і цікавасцю, — заслужыць такую ўзнагароду! — Маша не магла адчапіцца ад думкі: «Людзі шукаюць ва мне штосьці асаблівае». Яна і сама раней так думала: калі герой, значыць, чалавек з нейкімі рэдкімі выдатнымі рысамі. «А я...»

І зноў, у каторы раз прабягалі перад ёю падзеі нядоўгага яшчэ, але паўнакроўнага, насычанага жыцця.

...Вось яна — басаногая вясковая дзяўчынка. Тады Маша Чэкель мала што разумела. Крыўдна толькі было, чаму яна не ходзіць у школу, не вучыцца чытаць кніжкі. А ці да гэтага было! Яе аднавяскоўцы, не паспеўшы ўздыхнуць на поўныя грудзі пасля вызвалення заходніх абласцей Беларусі ад белапольскіх памешчыкаў, зноў папалі пад цяжкае ярмо — нямецкіх акупантаў. Страшныя гэта былі дні не толькі для сямі Чэкель, для ўсёй Гродзеншчыны...

Але, нарэшце, засталася ззаду чорная паласа, у вёску Сухмені, у родную Беларусь прыйшло вызваленне. Толькі тады, амаль дзесяцігадовай дзяўчынкай, села Маша за парту.

А ў семнаццаць яна прыйшла на Гродзенскі тонкасукожны камбінат. Так хацелася стаць ткачыхай або прадзільшчыцай! Але ў аддзеле кадраў ёй казалі:

— Пакуль няма месцаў. Хочаце — папрацуйце на паліўным складзе.

— Ну, вядома!

Усё ж-такі гэта быць бліжэй да сваёй мары. А ў марах Маша абавязкова бачыла сябе ля вялікага паслухмянага ёй станка, хутка, лёгка перабіраючы ніткі.

Пазней, калі яе перавялі ў апаратны цэх, яна часта назірала, як працавалі на новых кольцапрадзільных машынах вопытныя прадзільшчыцы Марыя Іванова і Ніна Вайтовіч, і добрая, светлая зайздрасць напаўняла яе душу.

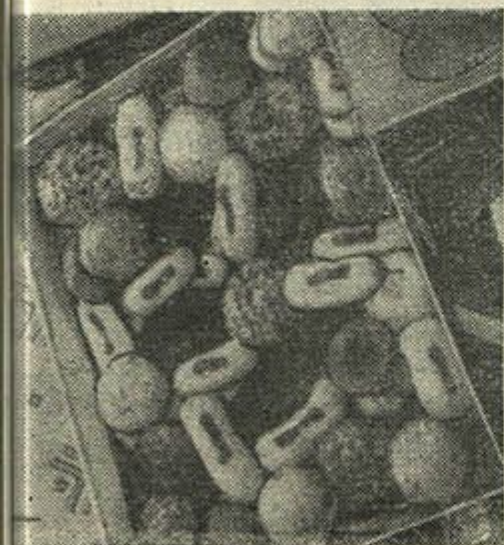
— Вось бы мне так навучыцца, — летуценна гаварыла яна дзяўчатам з апаратнага.

Але, відаць, праўду кажуць, добрыя мары збываюцца. Збылося і Машына жаданне. Прыбылі на камбінат новыя машыны, і ёй даверылі адну з іх.

— Вось табе, Марыя, яшчэ адна вучаніца, — майстар падвёў Машу да прадзільшчыцы Івановай.

Яе жартуючы завуць на камбінаце маці ўсіх прадзільшчыц, хоць па ўзросту яна мала старэй за другіх. Свой багаты вопыт Іванова перадала і Марыі Чэкель.

Прайшло няшмат часу, і настаўніцы ўжо нялёгка стала спаборнічаць з кемлівай вучанцай у працы. Маша знаходзіла ўсё новыя і новыя прыёмы для па-

ляпшэння работы. Замест 80 секунд навучылася праўляць новыя пачаткі за 40, а потым і яшчэ хутчэй, замест 4 мінут па норме здымала здым за 2,5—3 мінуты. І глядзіш, 15—20—30 мінут у змену сёканомлена. А колькі гэта дадатковай пражы!

Успамінаючы гэта, Маша не думае, што, можа быць, тады і зараджаўся ў ёй той нязгасны працоўны энтузіязм, што прывёў да вялікай перамогі. Ёй проста весела, лёгка было працаваць — ад маладосці, ад энергіі, ад таго, што побач былі добрыя, чулыя людзі, яе сябры. Многія з іх не толькі добра працавалі, а і вучыліся ў вячэрніх школах, тэхнікуме, адкрытым пры камбінаце.

— Пайду і я вучыцца, — гаварыла Маша бацьку.

— Адкуль у цябе сілы на ўсё? — дзівіўся ён.

А Маша толькі ўсміхалася ў адказ і зноў бегла то на рэпетыцыю, то на сход, то па пакупкі, і ўсюды паспывала: і па гаспадарцы ўправіцца, і малодшай сястры дапаможа з урокамі, і сяброўку новаму прыёму работы навучыць.

Ёй вельмі падабалася прафесія прадзільшчыцы. На вуліцы яна часта прыглядалася: «гэта паліто з нашай тканіны, гэты касцюм таксама». І ёй прыемна было думаць, што можа быць якраз у гэтай рэчы вырабленая ёю пражы. Хацелася яшчэ лепш працаваць, каб больш было адзення ў савецкіх людзей.

Брыгада, у якой працавала Марыя, была дружнай, згуртаванай. Вопытны памочнік майстра Віктар Шорын, малады, энергічны хлопец, жыва адгукаўся на ўсё новае, перадавае.

І вось неяк напярэдадні XXI з'езду партыі сабраў ён у перапынак брыгаду.

— Чулі, дзяўчаты, што маскоўскія чыгуначнікі задумалі? — пачаў Віктар.

— А што, што? — зацікавіліся прадзільшчыцы, яны яшчэ не паспелі прачытаць газеты.

— Рашылі працаваць і жыць па-камуністычнаму сёння, не чакаць пакуль камунізм прыйдзе, а самім яго прыбліжаць.

На мінуту ўсе задумаліся. Потым слова папрасіла Марыя Чэкель.

— Дзяўчаты, — усхвалявана сказала яна, — я лічу, што і нам пад сілу такая справа. Цяжкая яна, вядома, адказная, але хіба мы не справімся?

Вера Католикава, Жэня Сухоцкая, Вера Лазар і іншыя падтрымалі яе. І вось усе разам тут жа падлічылі свае магчымасці і ўзялі на сябе павышаныя сацыялістычныя абавязацельствы.

У момант распаўсюдзілася вестка па камбінату: брыгада Шорына ўступіла ў спаборніцтва за званне брыгады камуністычнай працы. У яе знайшліся паслядоўнікі: праз дзень-два брыгада Кузняцова з іх жа цэха ўключылася, за ёю брыгада ткачоў пад кіраўніцтвам Мінюка, а неўзабаве і ўвесь камбінат рашыў змагацца за званне прадпрыемства камуністычнай працы.

Праз год брыгадзе Шорына першай у горадзе было прысвоена ганаровае званне камуністычнай.

— Толькі год, — гаварыла Марыя сяброўкам, — а як мы выраслі.

Так, у брыгадзе адбылося нямала перамен. І ў жыцці самой Машы — таксама. Камуністы пры-

нялі яе ў свае рады, і гэта было шчаслівай, важнай падзеяй.

Цяпер ёй ужо было мала таго, што яна перавыконвала норму. Хацелася, каб і Ніна Говар і Юля Чарнашэй давалі больш пражы.

— Ніна, давай дапамагу, — бегла яна да суседкі па машыне, убачыўшы, што тая рыхтуецца да зняцця здыму.

А Ніна, адчуўшы, як гэта добра, калі да цябе прыходзяць на выручку, прапаноўвала свае паслугі Жэні або Валі. Так і павялося дапамагаць адзін аднаму. І не толькі ў рабоце. Маша і Вера Католикава вучыліся ў тэхнікуме лёгкай прамысловасці. Задумала туды паступіць і Валя Сапоцька.

— Ой, дзяўчаткі, баюся, не спраўлюся я, — хвалявалася Валя.

— Справішся, вось убачыш, — пераконвала яе Маша.

Яна амаль увесь год дапамагала першакурсніцы, літаральна ўзяла над ёю шэфства. І як цяпер дзякуе ёй Валя! Яна хутка закончыць вучобу.

А Маша і Вера — ужо тэхнікі. Гэтай вясной яны паспяхова абаранілі ў Мінску дыпломы.

Якраз тады, калі прадзільшчыца-студэнтка Марыя Чэкель «дрыжэла» перад абаронай дыплама, прыйшла да яе хваляючая віншавальная тэлеграма з камбіната: «Віншваем са званнем Героя Сацыялістычнай Працы, жадаем здароўя, новых поспехаў у працы, вучобе і шчасця ў асабістым жыцці».

Герой! Маша чытала газету з Указам і не верыла вачам...

«Які такі подзвіг я зрабіла?» — думалася.

А ў бухгалтэрыі прадзільнай вытворчасці ў гэты час падлічвалі: прадзільшчыца Марыя Чэкель вырабіла за 1959 год 4 тоны 378 кілаграмаў пражы звыш плана. Заданне першага года сямігодкі яна выканалася яшчэ ў першай дэкадзе верасня. А ў 1960 годзе толькі за тры месяцы яна дала звыш плана 1 502 кілаграмы пражы, і ўся яе прадукцыя першага гатунку.

Так, не малы ўклад унесла Марыя ў справы брыгады! І ці ж толькі лічбамі ён вымяраецца! Яна падавала выдатны прыклад самаадданай, натхнёнай працы сяброўкам, беражліва расходала кожны кавалачак роўніцы (трэба ж было сёканоміць яе брыгадзе 30 кілаграмаў у месяц). Сваімі ведамі заўсёды ахвотна дзялілася з навічкамі.

Неяк у гэтым годзе падышла да яе нарміроўшчыца Маша Дзячэнка:

— Хочам зноў школу перадаваго вопыту адкрыць, будзеш выкладаць?

— З прыемнасцю, — адказала Марыя.

Ёй шчыра хочацца, каб усе прадзільшчыцы сталі перадавымі.

Рабочыя тонкасуконнага камбіната ганарацца сваёй выхаванкай, цэняць у ёй скромнасць, спагадлівасць, працавітасць, завуць з любоўю «наша Маша».

Простая беларуская дзяўчына заслужыла ўсеагульную пашану, вялікую ўзнагароду сваёй працай. Толькі працай, працай для Радзімы, для савецкіх людзей.

Герой Сацыялістычнай Працы Марыя ЧЭКЕЛЬ.

Фота Я. Краўчанкі.

Ф. ПУГАЧ

Чэснае Ленінскае

С. МІРЭР

Вельмі сябравалі ў дзяцінстве Валодзя Ульянаў з Колям Няфедзьевым. Разам гулялі, разам бегалі на Стары Вянец, каб паглядзець уніз, на Волгу. І калі Мікалай Грыгор'евіч Няфедзьеў стаў ужо старым, ён вельмі любіў успамінаць пра дні, праведзеныя разам з Валодзем Ульянавым. Рэдка выходзіў Мікалай Грыгор'евіч з дома — цяжка яму было. Затое ўжо калі выберацца, абавязкова пойдзе па той вуліцы роднага Ульянаўска, на якой стаіць аднапавярховы драўляны дом з высокімі вокнамі і двума ганкамі.

Мікалай Грыгор'евіч падыецца на ганак, увойдзе ў дом. Тут усё, як было шмат год назад, калі ў гэтым доме жыла вялікая дружная сям'я Ульянавых. І здаецца Мікалаю Грыгор'евічу, быццам зараз зверху, з антрэсоляў, збяжыць да яго па вузкай лесвіцы невысокі хлопчык з русымі кучаравымі валасамі і, крыху картавячы, скажа:

«Коля, пойдзем гуляць!»

І яны возьмуцца, як бывала, за рукі і пабягуць гуляць у лапту, бабкі або гарадкі...

У тую далёкую пару, калі Мікалаю Грыгор'евічу было адзінаццаць год, у глыбіні двара Ульянавых стаяў маленькі флігелёк з трыма акенцамі. Коля з маці пасяліліся ў ім.

... Асабліва запомнілася Мікалаю Грыгор'евічу, як заўсёды бывае, першая раніца на новым месцы. Ён выйшаў з флігеля і пачаў аглядаць двор. Пасярэдзіне ўзвышаўся слуп з вярхоўкамі — гіганцкія крокі. У глыбіні цягнулася агарожа, за якой цягнуўся вялікі сад; убаку — калодзеж з помпай для паляўкі саду.

Коля падбег да гіганцкіх крокаў. Але тут з дома Ульянавых выйшаў невысокі хлопчык з бліскучымі карымі вачыма і рашучым крокам падшоў да яго:

— Як цябе завуць?.. Коля? А мяне Валодзя. Давай гуляць разам.

Хлопчыкі пакруціліся на гіганцкіх кроках, збегалі да калодзежа, потым Коля Няфедзьеў паказаў на плот:

— Гэта ваш сад?

— Наш, — адказаў Валодзя.

— Давай пойдзем туды. Можна?

— Вядома, можна!

Яны пабеглі ў сад. У агарожах былі веснічкі, якія зачыняліся з боку саду. Валодзя прасунуў руку паміж каламі, адсунуў засаўку, і яны апынуліся ў садзе. Коля ахнуў ад захаплення. Ён убачыў доўгія рады яблынь, усеяных пладамі, кусты маліны, парэчак, агрэсту, клубнікі. А вось і высокая вішня, уся ўсыпаная ягадамі. Яго маці, Алена Рыгораўна, бедная швачка не вельмі балавала сына фруктамі. У Колі вочы заблішчалі. Ён тузануў Валодзю за руку:

— Давай нарвём вішань.

Валодзя коратка адказаў:

— Нельга!

Коля здзівіўся:

— Чаму нельга?

— Таму што мама не сказала. Чатырнаццаціга дзень нараджэння таты, і тады будзем збіраць вішні. А раней нельга. Я даў слова гонару.

— А мы толькі па адной жменьцы. Ніхто не ўбачыць.

Валодзя паглядзеў у вочы Колі і сказаў:

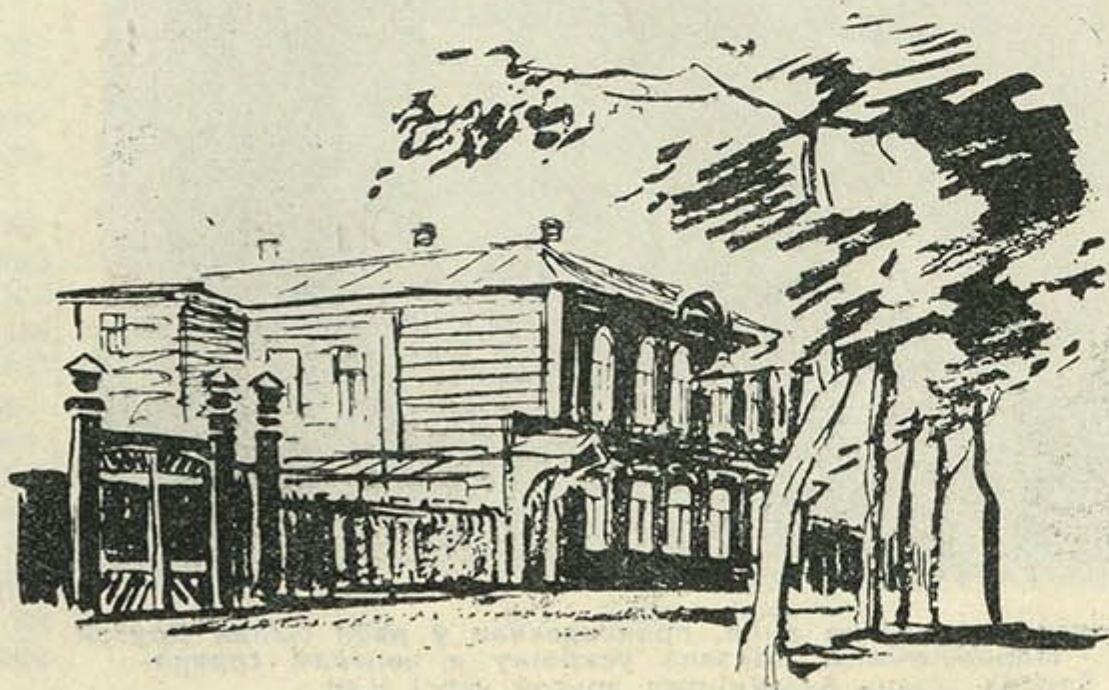
— Я даў чэснае слова. Значыць, усё!

Хлопчыкі доўга яшчэ гулялі ў садзе. Але Валодзя ніводнай вішанькі не крануў, ды і Колю не дазволіў. А 14 ліпеня ўся сям'я Ульянавых — Марыя Аляксандраўна, Аня, Саша, Оля, Валодзя і сам Ілья Мікалаевіч, — усе з кошыкамі накіраваліся ў сад, і пачаўся збор ягад. Уволю тады паласаваўся і Коля Няфедзьеў салодкімі вішнямі і духмянай малінай.

Шмат год мінула з таго часу. І флігелька таго, у якім жылі Няфедзьевы, даўно няма. І сад высечаны. Але ўсякі раз, калі стары Няфедзьеў чуў, як нашы піянеры гаварылі «чэснае ленінскае», яму ўспамінаўся асветлены сонцам сад, успамінаўся маленькі Валодзя Ульянаў, які стаяў пад старой вішняй, і яго словы:

«Я даў чэснае слова. Значыць, усё!»

Пераклад з рускай мовы.

ПЕСНЯ СЛАВЫ

ВЕТЕРАНЫ працы, якія пайшлі на адпачынак, часта ўспамінаюць мінуўшчыну. Слухаеш і не верыцца, што ў жыцці так магло быць.

...Маркаўшчына... У царскай Расіі гэта была звычайная рабочая ўскраіна Віцебска з мноствам шынок, цэркваў, начлежак. Увосень і вясной вуліцы танулі ў гразі, вечарамі ўсё пакрывала цемра, толькі мільгаў цмяны ліхтар ля ўваходу на ільнопрадзільную фабрыку «Дзвіна». Праз брудныя, запыленыя вокны слабае святло ледзь прабівалася на вуліцу. А там, за вокнамі, у духаце і пылу працавалі людзі. Бельгійскія гаспадары фабрыкі глядзелі на іх, як на сваіх рабоў.

У цэхах грукаталі машыны, штосьці гуло, круціліся колы, перасякаючы памяшканне, зверху ўніз хадзілі прыкладныя рамяні, трансмісіі. Нічога не было агароджана, адсутнічала ўсякая вентыляцыя... Цяжка прастаяць ля станка 13—14 гадзін, але работніцы стаялі, а калі сілы знікалі і жанчына апускалася ля станка, чуўся прарэзлівы свісток, да яе падбягаў «ганяйла» і бізуном падымаў на ногі.

Ткачыкі зараблялі за сваю катаржную працу па 30—40 капеек у дзень. Гаспадары стараліся яшчэ ўрваць у іх частку грошай пад выглядам штрафаў. На гэтыя «штрафныя» грошы і трымаўся штат «ганяйлаў», якія бегалі па цэхах з бізунамі ў руках. На фабрыцы жорстка эксплуатавалі дзяцей. Гаспадарам было выгадна выкарыстоўваць дзіцячую працу, таму што дзесяцігадовыя дзяўчынкі гэтак жа, як і дарослыя, павінны былі працаваць па 13 гадзін, а плацілі ім удвая менш...

Я іду па зялёных вуліцах былой Маркаўшчыны. Вясёлая чарада дзяцей выбегла са школы, гарэзліва размахваючы новымі бліскучымі партфельчыкамі.

— Воўка — дзяўчатнік, Воўка — дзяўчатнік, — крычаць гарэзнікі, высмейваючы таварыша, які «адважыўся» выйсці са школы разам з дзяўчынкамі.

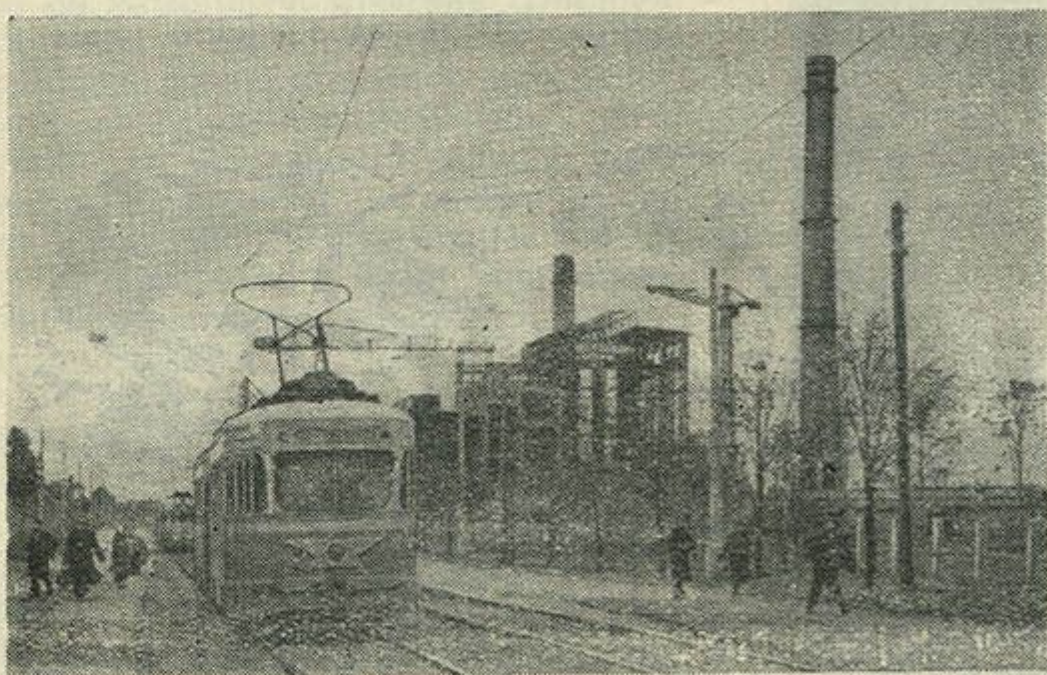
А адна групка «сінічак» — усе хлапчукі ў прыгожых светла-сініх школьных касцюмах, а дзяўчынкі — у такога ж колеру сукенках, — павярнула ў парк. Тут размова вядзецца больш сур'ёзна.

— А ты б паляцеў?

— Вядома, паляцеў бы! А што ж — Белка і Стрэлка вярнуліся ж на зямлю. — У будучага «касманаўта» твар у вяснушках і сінія вочы...

Вось яно, шчасце, радасць жыцця! Вось у імя гэтых «касманаўтаў», у імя іх смеху і радасці заваёўвалі перамогу Кастрычніка іх дзяды, ішлі ў бой за свяшчэнную Радзіму ў гады Вялікай Айчыннай вайны іх бацькі і старэйшыя браты!..

Даўно няма ўжо Маркаўшчыны, даўно няма бельгійскіх гаспадароў, няма фабрыкі «Дзвіна» і брудных начлежак, а ёсць Першамайскі раён прамысловага савецкага

12 Новая трамвайная лінія, пракладзеная ў раён былой Другой Маркаўшчыны, звязала ўскраіну з цэнтрам горада. Справа відаць будаўніцтва другой чаргі ЦЭЦ.

Ткачыха дывановага камбіната Анна Ільінічна Кізікава.

Віцебска. Тут шмат прадпрыемстваў і кожнае мае сваю слаўную гісторыю, сваю творчую біяграфію, свой атрад перадавых людзей вытворчасці. Першы ў рэспубліцы дывановы камбінат пабудаваны ў пасляваенныя гады на базе ільнопрадзільнай фабрыкі «Дзвіна». Нядаўна камбінату прысвоена ганаровае званне прадпрыемства камуністычнай працы.

Вось калі б колішнія гаспадары «Дзвіны» зазірнулі зараз у цэхі дывановага камбіната! Няхай бы паглядзелі, як Савецкая краіна беражэ здароўе рабочых, як многа зроблена ў нас для палегчання іх працы. У цэхах светла, прасторна, чыста, на вокнах цвітуць кветкі. Так-так! Кветкі ў ткацкіх цэхах, дзе няма пылу, таму што тут працуюць магутныя вентылятары, даўвільгатняльнікі (толькі за апошнія некалькі год выдаткавана больш паўтара мільёна рублёў на мерапрыемствы па ахове працы і тэхніцы бяспекі). Уся працаёмкая работа механізавана. У прадзільнай вытворчасці праз увесь цэх працягнуты шырокія трубаправоды, па якіх валакно паступае ў машыны і з машын пасля перапрацоўкі перадаецца ў сумежныя цэхі.

Многае здзівіла б бельгійскіх гаспадароў: і тое, што няма на камбінате штата «ганяйлаў», і тым не менш з месяца ў месяц калектыў усё павялічвае выпуск дываноў і дарожак, што рабочыя-дываншчыкі жывуць у новых добраўпарадкаваных дамах (пабудавана 12 453 квадратныя метры жылой плошчы), што іх дзеці вучацца ў школах, кожнае лета адпачываюць у піянерскіх лагерах, на дачах (штогод 300 дзяцей адпачываюць у стацыянарным піянерскім лагеры, які раскінуўся ў маляўнічым месцы — Бароніках), што кожную пятніцу і панядзелак у клубе збіраюцца ветэраны працы, сярод якіх ёсць былыя работніцы «Дзвіны». О! Яны многае памятаюць і часта раскажваюць. Яны не забылі пра забастоўку 1909 года, калі рабочыя патрабавалі звальнення ненавіснага ўсім сваёй жорсткасцю тэхнічнага дырэктара Прунзе, памятаюць, як задумалі забастоўку, як былі арыштаваны таварышы і сярод іх Наташа Рыбакова. Доўга яна пакутавала ў турме, там падарвала сваё здароўе і памёрла яшчэ маладой жанчынай...

Аднойчы тэхнічны дырэктар Прунзе спыніў бабулю прыбіральшчыцу Мядзвецкую.

— Да якога часу ты будзеш працаваць, старая? — запытаў ён.

— Да таго часу, пакуль ёсць сіла ў маіх дзесяці сыноў. — сказала яна і паказала яму свае мазолістыя рукі...

Так і было: старыя прапавалі, пакуль хапала сіл, ніхто не клапаціўся пра іх забеспячэнне, жанчыны часам раджалі проста ля станка...

Дзесяць год запар дывановы камбінат працуе рытмічна, перавыконвае план. Тут ткуць дываны, дарожкі. Віцебскія дывановыя вырабы накіроўваюцца ў 156 гарадоў краіны.

Мне часта даводзілася бываць на гэтым прадпрыемстве, кожны раз адзначаючы радасныя змены. Але сёння камбінат непазнавальны: цэхі аснашчаны навішым, высокапрадукцыйным абсталяваннем, удасканалены старыя станкі і машыны, пабудаваны новыя карпусы.

На камбінате шмат паслядоўнікаў Валянціны Гаганавай, Юліі Вечаровай, дзейнічаюць грамадскае канструктарскае бюро, савет наватапаў. Журналісты не заўсёды ахвотна прыводзяць лічбы ў сваіх матэрыялах. Але часам лічбы лепш за ўсё раскрываюць глыбіню праведзенай

Асновавязальшчыца фабрыкі «КІМ» Галіна Шлапакова.

работы і гучаць, як пераможная песня. Вось шлях перамогі дываншчыкаў: за мінулы год камбінат выпусціў звыш плана 77,6 тысяч квадратных метраў дывановых вырабаў, або на 3 млн. 700 тысяч рублёў, а за восем месяцаў гэтага года саткана звыш плана 78,7 тысяч квадратных метраў дывановых вырабаў!

Дываншчыкі ўжо два разы атрымлівалі пераходны Чырвоны сцяг Савета Міністраў БССР.

Разведчыцай будучыні называюць на камбінаце ткачыху Аню Кізікаву.

Аня па пачыну Героя Сацыялістычнай Працы Юліі Вечаровай яшчэ ў 1959 годзе павысіла прадукцыйнасць абсталавання да ўзроўню апошняга года сямігодкі. Што гэта значыць? Гэта значыць, што за гадзіну яна паспявае саткаць 6 метраў дывановых вырабаў, тады як па плану ў апошнім годзе сямігодкі ткачыха павінна за гадзіну вырабляць 4,8 метра!

— Шляхоў да дасягнення гэтага шмат, — гаворыць Аня. — Перш за ўсё выдатная арганізацыя рабочага месца і, вядома, старанная адпрацоўка кожнага прыёму. Я працую восем год і навучылася берагчы час на кожным руху.

Яна гаворыць аб гэтым як аб нечым звычайным, а працуе надзвычайна. Аня з тых, хто прыйшоў ужо да перамогі камуністычнай працы. Маладзец Аня!

Аня — прадстаўнік нашай слаўнай моладзі, выхаванай Камуністычнай партыяй і Савецкай уладай. Такіх не ведала і не магла ведаць дарэвалюцыйная Маркаўшчына.

Не ведала яна і такога буйнейшага прадпрыемства краіны, аснашчанага навейшай тэхнікай, як трыкатажна-панчошная фабрыка «КІМ». Напэўна, усе бачылі трыкатажную бялізну, капронавыя панчохі і шкарпэткі, цёплыя дзіцячыя касцюмы, прыгожыя жаночыя капронавыя блузкі з маркай «КІМ». Кімаўскія трыкатажніцы ўмеюць добра працаваць.

Некалькі гадоў назад фабрыка адзначыла свой 25-гадовы юбілей. Шмат работніц вырасла, узмужнела ў яе сценах. У 1931 годзе ўпершыню пераступіла вароты фабрыкі Фрося Ляшкіна. Тут скончыла школу ФЗН, набыла спецыяльнасць кецельшчыцы. Фрося цяпліва вучылася ў перадавых майстроў, пераймаючы іх навыкі.

На фабрыцы заўважылі працавітасць дзяўчыны, вылучылі кантралёрам, начальнікам змены. Апошнія дзесяць год Ефрасіння Рыгораўна ўзначальвае кецельны цэх.

На фабрыцы прыйшла сталасць і да Тамары Цыбульскай — памочніка майстра панчошнага цэха. Тут яна ўступіла ў партыю. Маладую камуністку ведаюць у рэспубліцы: на XXIV з'ездзе Камуністычнай партыі Беларусі яе выбралі членам ЦК КПБ.

...Вераснёўскае сонца раптам глянула з-за хмар і ярка асвятліла ўсё навокал. І адразу кінулася ў вочы светлая афарбоўка прыгожых дамоў, здалося, вышэй узняліся пад'ёмныя краны на будаўнічых пляцоўках, заблішчалі рэйкі новай трамвайнай лініі. Два гады назад раён былой Другой Маркаўшчыны звязалі з цэнтрам горада, з вакзалам. Ад дыванолага камбіната трамвай павярнуў улева, і вачам адкрыліся кварталы новых дамоў: горад домабудаўнікоў наступае на поле. З аднаго боку ўзвышаецца Палац культуры домабудаўнічага камбіната.

Вецер кружыць па асфальту новых вуліц золата ліп і таполяў. Асфальтаваная дарожка вядзе проста на камбінат, гэта новае прадпрыемства ўжо заваявала сабе

Новы жылы дом рабочых фабрыкі «КІМ».

славу: рабочыя асвоілі выпуск буйнапанельных дамоў. Камбінат пастаўляе буйнапанельныя дэталі для васьмі-дзесяцікватэрных дамоў.

Тут таксама нямала працуе жанчын, паслядоўніц новага. У лесацэху брыгаду сартыроўшчыц узначальвае М. Воранава. Па прыкладу перадавікоў краіны яна адмовілася ад дадатковай зарплаты за брыгадзёрства.

Расце раён Першамайскі, адваёўваючы ў балота новыя прасторы. Чатыры гады таму назад у раёне Другой Маркаўшчыны на балоце было пачата будаўніцтва завода радыёдэталей. Больш двухсот камуністаў і камсамольцаў выйшлі на асушку балота, потым закладвалі фундамент будучага завода і першымі пачалі асвойваць вытворчасць.

Праз два гады маладое прадпрыемства працавала ўжо на поўную магутнасць. Асноўная маса рабочых — моладзь, што прыйшла на завод пасля дзесяцігодкі. Тут добра ведаюць паялышчыцу Кацю Гусакову: яна выконвае па паўтары нормы за змену.

Шмат новых прадпрыемстваў з'явілася ў Першамайскім раёне. Адбудавана шаўкаткацкая фабрыка, якая выпускае шоўк, саржу, плюш і г. д. Да шаўкаткацкай фабрыкі далучана, як цэх, гумава-тасёмачная фабрыка.

Прыгожым, добраўпарадкаваным стаў Першамайскі раён. Толькі за апошнія тры гады тут пабудаваны дзесяткі шматпавярховых жылых дамоў. Каля дзвюх тысяч сем'яў рабочых і служачых Першамайшчыны справілі навааселле.

Паўнакроўным жыццём жыве савецкае Задзвінне. асветленае перамогай Кастрычніка. Слава яго сыноў і дачок далёка ідзе па роднай Беларусі. Іх працоўныя подзвігі апявае народ у сваіх песнях.

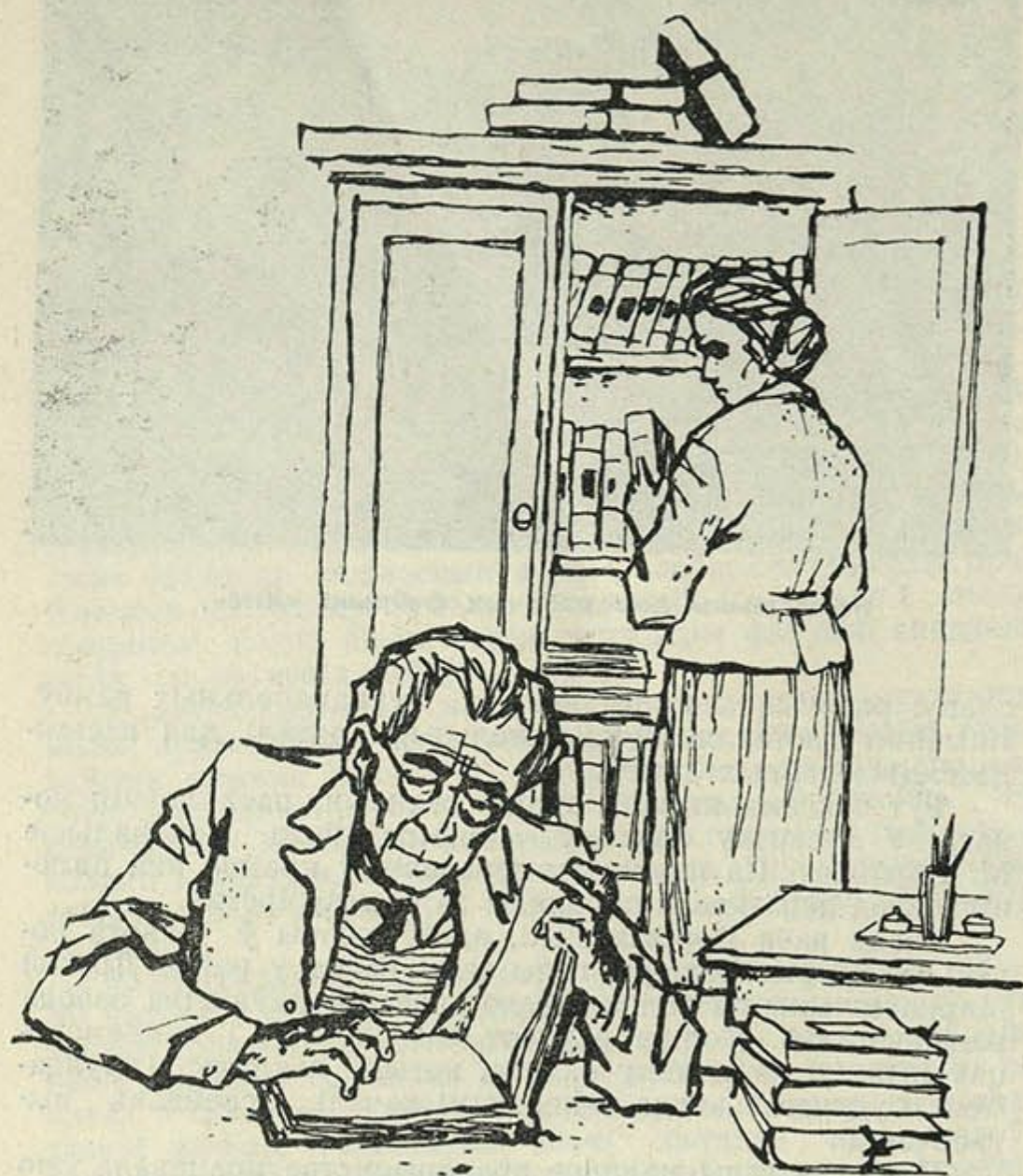
Над Дзвіной, дзе сады маладыя,
Пераклічку заводы ўзнялі,
Песню славы іх ветры жывыя
Громкім рэхам нясуць па зямлі.

Н. СЯРГЕЕВА

У прафіланторыі фабрыкі «КІМ» штогод адпачывае шмат рабочых і служачых. На пераднім плане Зінаіда Новікава (злева) і Надзея Кавалёва.

Фота А. Азарчанкі.

АДЗІНЫЯ НАШЫ...

Алесь АСІПЕНКА

Мал. А. Кашкурэвіча

А павяданне

АНТАНІНА Сцяпанаўна прагнулася ад нейкай невыразнай трывогі ды так ужо і не магла заснуць. Ляжала, слухала хрыплаватае чэканне старога гадзінніка, спакойнае дыханне сына, які ляжаў за тонкай перагародкай, і думала. Паслужлівая памяць аднаўляла даўно забытыя і чамусьці больш за ўсё прыкрыя выпадкі жыцця.

...Неяк хутка пасля смерці мужа начальнік базы паклікаў яе да сябе, падаў ладны пакунак, туга перавязаны шпагатам. Было ў ім сала, цукар, згушчонае малако, мука, крупы. Яна так была ўзрушана, што нават забылася падзякаваць добрадзею. А назаўтра ён намякнуў ёй на тое, дзеля чаго і быў зроблены падарунак. Ёй хацелася тады збегаць дамоў, прынесці той пакунак і кінуць яго ў твар адкормленаму гаду. Але яна не зрабіла гэтага. Толькі заплакала і выйшла. Цяпер было сорамна за свае слёзы, за тое, што не ўдарыла таго хама па яго тлустых шчаках.

Потым успомнілася, як зволілі з работы, як сватаўся салідны золаташукальнік і як яна адмовіла яму, калі ён параіў аддаць сына — адзінае, што засталася ў яе жыцці пасля смерці мужа, — у сувораўскае вучылішча.

Вось так аднекуль з закуткаў вылузваліся надакучлівыя ўспаміны, вярэдзілі сэрца.

Раней звычайнага Антаніна Сцяпанаўна згатавала снеданне, раней, чым заўсёды, пайшла на работу. Але і ўвішная мітусня, што звычайна панавала ў іх аддзеле, не пазбавіла Антаніну Сцяпанаўну неспакойнага прадчування чагосьці невядомага і абавязкова, як думалася, дрэннага. Яна нават пазваніла ў тэхнікум, дзе вучыўся сын, запыталася: ці ёсць ён на занятках? Чамусьці раптам пачало трызніцца, што няшчасце здарыцца з ім. З тэхнікума адказалі, што сын на занятках. Яна крыху супакоілася.

Перад абедзенным перапынкам яе паклікалі да дырэктара. Захапіўшы на ўсякі выпадак каштарыс, яна пайшла следам за сакратаркай на другі паверх. У кабінёце збоку стала сядзеў худы гарбаносы мужчына ў карычневым цесным паліто. На

каленях у яго ляжаў старэнькі партфель і чорная каракулевая шапка, дашчэнт выцёртая па абічайцы.

— Вось гэта і ёсць наш бухгалтар Антаніна Сцяпанаўна, — сказаў дырэктар, як толькі яна зачыніла за сабой дзверы. — А гэта таварыш Шатрун, прабачце, забыўся ваша імя і па бацьку...

— Арсен Трафімавіч, — паспешліва падказаў той і неяк усім сваім доўгім целам кульнуўся насустрач Антаніне Сцяпанаўне.

Яна прывіталася, адразу здагадаўшыся, што бачыць новага рэвізора.

— Дык вось, Антаніна Сцяпанаўна, Арсен Трафімавіч мае паўнамоцтвы правесці ў нас рэвізію.

— Я ўжо здагадалася. З раніцы адчувала неспакой.

— А вам баяцца няма чаго. Не першы раз, — усміхнуўся дырэктар.

Арсен Трафімавіч дапытліва паглядзеў на Антаніну Сцяпанаўну, прыгладзіў рукой сівыя касмылі валасоў, крактануў, як той стары качар-вартаўнік, і толькі тады запытаўся:

— Дазвольце пачаць рэвізію?

— Калі ласка, — адказаў дырэктар.

— Можна заўтра лепш? — заўважыла Антаніна Сцяпанаўна, думаючы пра тое, што дасюль не закончана ведамасць па зарплате, што да адной з камандзіровак няма білета, бо Вася Пацкоў забыўся яго дома, але заўтра абяцаў прынесці.

— Не, не, — заспяшаўся рэвізор, — адкладваць не маю прывычкі.

Ён першы выйшаў на калідор. Антаніна Сцяпанаўна паморшчылася: прыгнала ж яго ліха. Рэвізіі яна не баялася: ведала, што ніякіх парушэнняў фінансавай дысцыпліны няма, але было непрыемна, што рэвізор так недаверліва паставіўся да яе шчырых слоў.

Застаўшыся ў вузкім шэрым гарнітуры, рэвізор здаўся Антаніне Сцяпанаўне яшчэ больш худым і высокім. Ён доўга абцягваў рукавы свайго пінжачка, быццам ад таго яны маглі зрабіцца даўжэйшымі, і неяк бездапаможна азіраўся навокал. Але як толькі ён сеў на крэсла і сказаў: «Ну-с, дарагая, паказвайце сваю гаспадарку», — збянтэжанасць у яго знікла.

Антаніна Сцяпанаўна падавала яму папкі з ведамасцямі, накладнымі, актамі, нарадамі і іншымі бухгалтарскімі дакументамі. Арсен Трафімавіч асцярожна браў іх, гартаў старонку за старонкай, прыглядаючыся да кожнага лістка з дапытлівасцю следчага.

Спачатку Антаніну Сцяпанаўну вельмі злавала гэтая маўклівая недаверлівасць. Але хутка ёй нават спадабалася такая рэвізія. Іншы рэвізор не дае працаваць: тое яму падай, гэта растлумач. А тут чалавек ва ўсім разбіраецца сам і ніякія яму кансультанты не патрэбны.

— Прыстойна, нават вельмі, — сказаў Арсен Трафімавіч, калі званок абвясціў канец рабочага дня. — Толькі вось дата адной праводкі пераблытана, ледзь знайшоў. Ды не чырванейце — здараецца.

— То, мусіць, мая памочніца, — выказала здагадку Антаніна Сцяпанаўна.

— Не, вашай рукой напісана.

Застаўшыся адна, Антаніна Сцяпанаўна нязлосна падумала: «Зіркасты стары» і неяк адразу павесялела.

Сына дома яшчэ не было. Антаніна Сцяпанаўна згатавала вячэру, прысела адпачыць, прадаўжаючы чамусьці думаць пра рэвізора. Выклікаў ён у яе супярэчлівыя пачуцці. З аднаго боку падабаўся маўклівасцю, мяккасцю характару і глыбокім веданнем сваёй справы. З другога боку, і гэта асабліва цяжка было выказаць, выклікаў ні то жаль, ні то спачуванне нейкай сваёй самаахвярнасцю. У чым заключалася гэтая самаахвярнасць, чаму, нарэшце, уцямцелася такое слова ў галаву, Антаніна Сцяпанаўна і сама не ведала. Падумаўшы крыху, яна нават пагадзілася на тым, што, мабыць, такое прыйшло ёй у галаву выпадкова. Ubачыла паношаны рэвізорскі гарнітур, старэнькае паліто і стала шкада чалавека, за якім, мабыць, і дагледзець няма каму. А зрэшты, ёй няма ніякай справы ні да рэвізора, ні да яго сям'і, пра якую яна не мела часу ды і не хацела спытаць у гэтага маўчуна.

У насценным гадзінніку зязюля пракукавала восем разоў, а сына ўсё не было. Антаніна Сцяпанаўна падышла да акна, прыпала ілбом да шкла.

За акном падаў снег. На вуліцы па выслізганай сцежцы коўзаліся дзеці. Зрэдку, шоргаючы гумай, праносіліся легкавыя аўтамабілі. Ля веснічак дома насупраць, які даўно намечаны

на знос, стаялі двое: хлопец і дзяўчына. Абое тупалі нагамі, быццам танцавалі нейкі адмысловы танец.

«Чаму яго няма? Хіба сход які? А можа пайшоў на каток? І не пазваніў. — Трывожныя думкі сляпіцай палезлі ў галаву. — А што, калі трапіць у дрэнную кампанію? Не, ён не такі. Мусіць, на сходзе ці ў сяброў. Учора хвалявалася, а ён у кіно быў»...

Сын прыйшоў нечым узрушаны, узрадаваны, быццам на яго звалілася бярэмя шчасця.

— Мамачка! — выгукнуў ён. — Хутчэй давай есці, — і бухнуўся на канапу, потым ускочыў, падбег да шафы, дастаў з паліцы барвовы томік, адкрыў яго на сярэдзіне і, махаючы рукамі, пачаў дэкламаваць:

Хтосьці лёгкай хадой
Адышоў ад акна
І пастукаўся ў дзверы ізноўку,
Дзверы я адчыніў,
Уваходзіць Яна
У кволах строях чарнявага шоўку.

Антаніна Сцяпанаўна з прыязнаю ўсмешкай пазірала на сына: падабалася ёй яго юначая ўзнёсласць.

— Ідзі ўжо, дарагі мой пэст, да стала, — яна абняла яго за шыю, хацела прыцягнуць да сябе, як рабіла гэта заўсёды, калі выказвала сыну сваю любоў. Ён звычайна пакорліва прытуляўся да яе. Сёння ж чамусьці залішне паспешліва адхінуўся. У яго вачах прамільгнула нейкая сарамлівасць. «Чого ён?» — здзівілася Антаніна Сцяпанаўна.

Пад'еўшы, ён доўга тупаў на месцы, збянтэжана пацёпваў плячыма. Прайшоўшы па хаце, зірнуў у акно і, зноў засвяціўшыся шчасцем, сказаў:

— Я выйду на хвілінку.
— Позна ўжо...
— Мне трэба, мама.
— Куды?
— Прайдуся, нешта галава баліць.

Яна дазволіла. У пакоі неяк адразу стала пуста. Хрыпла чэкаў гадзіннік, надакучліва звінеў у суседзяў электразванок. Антаніна Сцяпанаўна зноў пачала думаць пра сына. Расце ён і робіцца нейкім незразумелым. Хутка вось у армію пойдзе і тады застанецца яна адна. Гадала, спадзявалася...

Антаніна Сцяпанаўна раптам раззлавалася на такія свае думкі. І чаго толькі не ўзбрыдзе ў галаву. Сын як сын. Ласкавы, паслухмяны. Расчулілася. Яму ўжо і прайсціся не можна. Няхай павесяліцца.

Яна падышла да акна. На двары пачыналася завіруха. Цераз тратуар паўзлі шэрыя ў змроку стужкі снегу. Машын на вуліцы паменшала, хлапчкі зніклі, адно ля вяснічак прадаўжалі стаяць нястомныя танцоры. Іх постаці невыразна мроіліся праз густую заслонку снегу. Антаніна Сцяпанаўна ўсміхнулася сваёй незадагдлівасці.

«Вядома, тут не абышлося без дзяўчынкі. Бедны хлопчык, саромеўся прызнацца. Якая я незадагдлівая. А яна, мусіць, чакала»...

Антаніна Сцяпанаўна прылегла на канапу. Сэрца напайнялася любоўю да сына і да той невядамай, якая пакахала яго. Ён жа слаўны, яе Тоша. Яго можна пакахаць. Якая толькі яна? Уявілася нешта бялявае, сінявокае, далікатнае. Уяўленне лёгка намалявала маленькі зграбны нос, прыпухлыя пунсовыя вусны, яркую чарнушачку на шчаце і прывабныя ямачкі на локцях. Дзяўчынка была надта знаёмая, здавалася, яна нават бачыла яе недзе.

Даўным-даўно Антаніна Сцяпанаўна вярталася з заняткаў позна ўвечары. Раптам у кветніку нехта прыдушана крыкнуў і сціх. Яна спачатку спалохалася, потым асмелілася, рассунула густое голле бэзу і пры цьмяным святле маладзіка ўбачыла суседскага хлопца Ромку і Сабінку Катовіч — сяброўку юначых год. Яны стаялі зусім побач, але ёй здалося, што Ромка душыць Сабінку. Скамянелая ад страху, яна не ведала, што рабіць. Раптам яна ўбачыла, як Сабінка голай па локаць рукой абняла Ромку за шыю.

Успамін выклікаў лёгкую ўсмешку. Заўсёды яна была незадагдлівая. Вось і сёння... І раптам на месцы Ромкі яна яскрава ўбачыла свайго Тошу. Зрабілася млосна. Нехта другі абдымае яе сына. Гэта ж неверагодна! Тоша адзіны ў свеце, каго яна можа абдымаць, цалаваць, чые валасы мае права гладзіць. І раптам нехта другі будзе туліцца да яго. Як жа так?.. Антаніна Сцяпанаўна ўткнулася тварам у падушку...

Слёзы вымылі распачлівыя думкі. І тады ўсё здалося недарэчным і смешным. Чаго не прыйдзе ў галаву, калі ў цябе адзіны сын.

Неўпрыкметку адолеў сон. Прахапілася яна ад лёгкага пакрыпвання маснічын. Пад столлю ярка гарэла люстра. Потым

Антаніна Сцяпанаўна ўбачыла сына. Ён ішоў на пальчыках, несучы ў руках туфлі.

— А я задрамала.

— Спі, мама.

Ён хацеў прашмыгнуць у свой пакой, але яна спыніла яго. — Дзе ты быў?

Сын прамаўчаў. Яна не стала перапытваць. Паслала пасцель, зняла туфлі, плацце, прылегла на канапу, выцягнула здрантвельныя ногі. За перагародкай пахаджаў Тоша. Яна ўгадвала кожны яго рух. Вось ён скінуў пінжак, павесіў яго на спінку крэсла. Цяпер адвязаў гальштук і кінуў на стол. Сеў на ложка. Няўжо чытае? Але ж ён не браў кнігі. Вось зноў пачаў хадзіць. Падкраўся да дзвярэй, прытаіўся. Яна чула, як ён дышае. Хоча нешта сказаць і не адважваецца. Мабыць, пра дзяўчынку. Ён жа нічога не ўтойвае. Пайшоў. Спыніўся ля стала. Нешта ўпала, глуха ўдарылася аб падлогу. Зноў ідзе да дзвярэй. Яна прыўзнялася.

— Мама...

Голас у яго дрыжыць.

— Мама, ты не спіш яшчэ?

— Не...

— Я хацеў з табой пагаварыць.

— Хадзі, мой хлопчык.

Ён увайшоў і запытаўся:

— Можна выключыць святло? — і, не чакаючы яе адказу, пстрыкнуў выключальнікам.

Адразу зрабілася цёмна, хоць з вуліцы цадзілася цьмянае святло ліхтароў. Ён стаяў, бездапаможна апусціўшы рукі, і пераступаў з нагі на нагу а яна сядзела, абхапіўшы калені рукамі. Абое маўчалі. Нарэшце, ён перастаў тупаць.

— Я, мама, прывяду Аду, добра?

Сэрца спынілася. У горле пачало скрабсці. Млосная гарачыня ахутала галаву, разлілася па ўсім целе. Рукі наліліся цяжарам і іх ніяк не можна было расшчапіць.

— Яна добрая, мама, — ён усё яшчэ стаяў, цяпер ужо нейкі згорблены, як пытальянік на палях ведамасці.

А яна маўчала. Толькі чэкаў гадзіннік: вось як, вось як!

— Ты злуешся, мама? Пабачыш, яна добрая. Я перайшоў бы да іх...

— Не, не, — спалохалася яна. — Толькі надта нечакана ўсё. Мы з табой заўтра пагаворым сыноч, добра? А цяпер ідзі.

Ён яшчэ доўга стаяў, потым паціху падыбаў у свой пакойчык. Антаніна Сцяпанаўна адкінула на падушку, прыціхла. Глядзела перад сабой і нічога не бачыла. Нават не думала. Толькі невыразнае пачуццё непрыязнасці да гэтай Ады, якую яна яшчэ зусім не ведала, паволі, але настойліва авалодвала ёю.

Назаўтра яна сказала сыну:

— Я думаю, Тоша, што ты пазнаёміш мяне з гэтай Адай, перш чым... — яна не магла вымавіць гэтае апошняе слова.

— Добра, мама, яна табе спадабаецца, паглядзіш, — ён адводзіў вочы і ўвесь час імкнуўся нешта рабіць.

— А калі не спадабаецца?

Сын не чакаў такога. Ён спалохана зірнуў на яе: можа жар-туе. Маці глядзела строга і больш сурова, як заўсёды, калі была незадаволеная ім.

— Але ж мы... я даў слова. Як жа я цяпер?..

Яна хацела сказаць, што ўсё яшчэ можна ўладзіць, але ўспомніла, як вучыла яго трымаць дадзенае слова, і сказала:

— Прыходзьце сёння. Пасядзім, пагутарым.

Сын узрадаваўся, заспяшаўся і, не развітаўшыся нават, як было заўсёды, пабег.

* * *

Арсен Трафімавіч ужо чакаў яе ў калідоры. Калі яна прывіталася, ён паглядзеў на гадзіннік, быццам хацеў упэўніцца, на колькі яна спазнілася.

Рэвізор зайшоў у пакой, распрануўся і звычайным сваім «Ну-с, дарагая, паказвайце сваю гаспадарку» пачаў вадзіць па паперах гарбатым носам. Час ад часу ён выходзіў на калідор, каб пакурыць, потым вяртаўся, прапахлы тытунёвым дымам, і зноў працаваў маўклівы, засяроджаны. Ён нават не пайшоў абедаць. Дастаў з партфеля бутэльку кефіру, хлеб і, адварнуўшыся да сцяны, паспешліва паабедаў.

Перад канцом рабочага дня ён напісаў акт, у якім не забыўся ні пра адзін заўважаны недахоп. Антаніна Сцяпанаўна паставіла свой подпіс: не хацелася спрачацца. Рэвізор апра-наўся не спяшаючыся. Доўга камячыў сваю каракулеваю шапку і неяк нечакана паведаміў:

— У мяне дачка замуж выходзіць.

Антаніна Сцяпанаўна ніяк не магла зразумець, чаму ён рап-там ушчаў такую гаворку.

— Што ж тут такога, — сказала яна, хоць ёй хацелася па-спачуваць старому, расказаць пра сваё сумненні. — Павінша-ваць трэба вас.

— Ды ўжо ж дзякую вам. Адзіная яна ў мяне. Гэта ад дру-гой жонкі. Першая на пачатку вайны з дзецямі загінула. Дру-гая таксама памёрла, але пасля вайны ўжо. Для дачкі жыву. Спадзяванак мой. Вось і хвалюся. Каб хоць у добрую сям'ю трапіла. Свёкар са свякрухай не родныя бацькі — песціць не будуць.

Антаніна Сцяпанаўна слухала няўважліва. «У кожнага сваё, — думала яна. — Ён за дачку непакоіцца. А ці лягчэй мне ад та-го, што сын задумаў жаніцца?»

— Збалавалі вы, мусіць, яе. А і пра-сябе трэба думаць, — сказала яна і па-чала апрацаваць.

Ён разгублена зірнуў на сваё паліто, на старэнькі партфель, адказаў:

— Мне нічога не трэба. Усё для яе, — і пайшоў, відаць, крыху пакрыўджаны.

Антаніна Сцяпанаўна ішла і думала, як перакане свайго сына і тую дзяўчыну пачакаць хоць адзін год. Там армія... А што, калі дзяўчына вартая? Усё роўна рана яму яшчэ жаніцца. Няхай пагуляе...

Непрыкметна прыйшла дамоў. Соўга-лася па пакоі: не было сіл узяцца за якую-небудзь працу. Чакала іх.

Яны паявіліся неспадзявана. Антаніна Сцяпанаўна пачула, як ужо ў прыходжай Тоша сказаў:

— Давай паліто, павешу.

Антаніна Сцяпанаўна скамянела, за-плюшчыла вочы, думаючы: «Ну, чаго я. Трэба ж усміхнуцца». У дзвярах мала-дыя спыніліся. Антаніна Сцяпанаўна пай-шла ім насустрач, працягнуўшы рукі, трымаючы іх далонямі ўверх.

— Вы — Ада? Мне Антон гаварыў пра вас, — неяк забыўшыся на ўсе зараней прыдуманых словы, пачала яна.

— Так... Добры вечар. Гэта Тоша ўсё...

Дзяўчынка азірнулася, нібы хацела знайсці падтрымку.

— Сядайце...

Яна села. Тоша збег у сваю каморку, і яны засталіся ўдзвюх. Антаніна Сцяпа-наўна ўважліва разглядала дзяўчыну. «Бог мой, зусім дзіця, — думала яна, — кволая, маленькая. Нос з гар-

бінкай. Вусны пухлыя. Вочкі чорныя — мусіць, злосніца. Грыў-ка на ілбе, а бровы падведзены. Што яму спадабалася ў ёй?»

Дзяўчына сядзела, паклаўшы рукі на калені, вочы былі апу-шчаны. Увайшоў Тоша, сеў побач і таксама паклаў рукі на ка-лені. Антаніна Сцяпанаўна ўсміхнулася: дзеці, ну, зусім жа дзеці.

— Зараз будзем вячэраць і пагутарым, — сказала яна.

Ада падхапілася, замахала рукамі.

— Не трэба, што вы. Я толькі на хвілінку. Я пайду.

Сын стаяў разгублены, памкнуўся было пайсці, але маці ўтрымала і яго, і Аду.

— Не, так я вас не адпушчу. Дапамажыце мне сабраць на стол. Хутчэй будзе.

Антаніна Сцяпанаўна адчыніла буфет, дастала чысты абрус, кубкі, шклянны слоік з варэннем.

— Вы даўно пазнаёміліся? — запытала яна, засцілаючы аб-рус.

— Так, месяцы тры. Ці не праўда, Тоша, перад Кастрычні-кам?

— Не, пасля, — буркнуў той.

— А вось і не. Яшчэ ж Дзідзі была тут.

— Яна пасля Кастрычніка паехала.

— Ты заўсёды спрачаешся.

Антаніна Сцяпанаўна больш верыла сыну.

— Малавата, — сказала яна і папрасіла сына пайсці ўклю-чыць чайнік і прынесці свежага хлеба.

Той неахвотна пайшоў. Дзяўчынка стаяла, не ведаючы, куды схаваць рукі. Антаніна Сцяпанаўна расстаўляла кубкі, наразала сыр, каўбасу і думала над тым, як больш дасціпна распачаць такую далікатную размову.

— Падабаецца вам Антон?

Дзяўчынка пачырванела.

— Ён добры, — ледзь чутна адказала яна.

— Маладыя вы надта. Жыцця яшчэ не бачылі. Навошта вам так рана замуж?

— Гэта ўсё Тоша, — Ада спадылба зірнула на Антаніну Сцяпанаўну. Здалося, бліснуў цёмна-сіні агеньчык і стух.

«Вось ты якая», — падумала Антаніна Сцяпанаўна і тут жа запыталася:

— Вы дзе жывеце?

— Па Чарнышэўскага трыццаць пяць.

— І хто ж у вас дома?

— Толькі тата і я.

— Як жа ваш бацька: згадзіўся на ва-ша замужства?

— А што яму...

Не, гэта сказала ўжо не дзіця. Антані-на Сцяпанаўна зноў здзіўлена паглядзе-ла на Аду.

— А вось я вам не дазволіла б выхо-дзіць замуж. Антону ж у армію яшчэ трэба ісці.

Ада паморшчылася, але змоўчала, толькі нецярпліва зірнула на дзверы.

— Ды як вы жыць будзеце? Якая там у яго стипендыя.

Дзяўчынка адразу натапырылася.

— Можаце не хвалявацца. Я не дрэн-на зарабляю.

Антаніна Сцяпанаўна не ведала, што адказаць. На шчасце, паявіўся Антон. Ён спачатку нясмела заглянуў у дзверы і, адчуўшы, што паміж маці і Адай нешта адбылося, пракроў прыз увесць пакой, стаў побач з дзяўчынкай.

За сталом было сумна. Антаніна Сця-панаўна пакутліва думала над тым, як бы ўгаварыць іх пачакаць з жаніцьбай. Думала і адчувала, што з размовы не будзе ніякай карысці. І чым больш пера-конвалася ў гэтым, тым мацней было жа-данне не дапусціць да жаніцьбы. Толькі як гэта зрабіць? «Пасля ён сам бы дзя-каваў мне», — думала яна пра сына.

* * *

Пазней, калі вярнуўся Антон, яна пасадзіла яго побач, узяла за руку.

— Сын, — пачала яна і адчула, як задрожэў голас, — ты, не падумаўшы, рызыкуеш на такі пералом. Яшчэ сустрэнецца многа дзяўчат...

Ён адняў сваю руку і, схіліўшы галаву, пазбягаючы глядзець ёй у вочы, загаварыў нямаведама адкуль набытым басам:

— Я ўсё ведаю, мама. Яна сказала мне. Табе яна не спадабалася, але ж я... я паважаю яе. Я ж даў ёй слова. А калі ты не хочаш, дык я ў іх жыць буду.

— Сын, сын, — яна сядзела і доўга ківалася, як той старэнькі маятнік у старэнькім гадзінніку. Сын таксама, відаць, пакутаваў, але маўчаў.

Яны разышліся моўчкі. Назаўтра адразу ж пасля работы яна пабегла на вуліцу Чарнышэўскага. Адшукала дом — вялікі барак з мноствам маленькіх замураваных марозам вокан.

У доўгім калідоры шыпелі прымусы і керагазы, пахла смажаным салам, падгарэлай цыбуляй і алеем. На Антаніну Сцяпанаву пазіралі з цікаўнасцю. Нейкая тоўстая жанчына паказала ёй, дзе жыве Ада. Яна пастукала ў дзверы і, не чакаючы адказу, рашуча і гнеўная, адчыніла дзверы.

У пакоі стаяў худы гарбаносы стары. Шыя ў яго была абматана нейкім рудым шалікам, з плеч звисала старэнькае паліто. Шатрун. Арсен Трафімавіч! Яна хацела папрасіць прабачэння, што трапіла не туды, куды трэба. Але другая думка бліснула ў галаве: «Дык жа ён сам гаварыў пра сваю дачку. Вось дык неспадзеўкі!»

— Антаніна Сцяпанавна, — здзівіўся той у сваю чаргу. — Вы да мяне? Што-небудзь здарылася?

— Так. Але супакойцеся, нічога не здарылася. Хоць і здарылася...

— Ды вы сядайце, — стары замітусіўся, падаў крэсла, пачаў прыбіраць са стала. Не ўлад гаварыў: — Вось так і жывём. Цесна. Дабіваюся новай кватэры... Ведаеце, гасцей не чакаў.

Ён хапаў са стала то чайнік, то кавалак хлеба, то кубак, то кансервавую бляшанку і па адной рэчы адносіў у шафу. Антаніна Сцяпанавна назірала за ім. «Ці здагадваецца ён, чаго я прыйшла? Мусіць, здагадваецца і сорамна за дачку. Маладая, а ў кватэры — хлеб», — думала яна.

Нарэшце, Арсен Трафімавіч скончыў тупаць, сеў.

— А я да вас наконт нашых дзяцей, — пачала Антаніна Сцяпанавна.

Арсен Трафімавіч выпрастаўся, моцна сціснуў вусны.

— Я, вядома, нічога не маю супраць таго, каб яны дружылі, нават, каб потым пажаніліся. Але ж яны вельмі маладыя. Тошы яшчэ ў армію трэба ісці. І ваша дачка маладзенькая, без спецыяльнасці. Яна колькі класаў закончыла?

Гаспадар натапырыўся і адразу стаў падобны на дачку. Кашлянў.

— Справа, дарагая Антаніна Сцяпанавна, не ў гадах. Калі ў іх вялікае каханне, дык гады тут ні пры чым.

Антаніне Сцяпанавне здавалася, што ён вымаўляе ёй за нейкае парушэнне фінансвай дысцыпліны. Яна пачынала зважаць.

— А калі гэта не каханне, а дзіцячае блазненства? І потым я не разумею, як вы, чалавек сталы, сур'ёзны, можаце быць такім абыякавым. Ды зразумейце, Арсен Трафімавіч, што ў іх нічога няма. Як жа яны жыць будуць?

— Наконт гэтага скажу адно. Калі я ажаніўся з яе маці, дык мы нават бялізны не мелі. А вось жа жылі шчасліва.

— Ім, Арсен Трафімавіч, цяжэй. Ім жыць трэба пачынаць спачатку.

Арсен Трафімавіч памаўчаў, узважаючы яе словы.

— У іх мы ёсць. Ці ж вы адмовіцеся ім памагчы? Ну, вось...

— Ды я не пра тое. Але ж, мусіць, не таго мы ад іх чакалі.

— Можа і не таго чакалі, — спакойна заўважыў Арсен Трафімавіч. — Толькі я сваёй дачцы перашкаджаць не хачу. Для яе жыў і жыць для яе буду. Мне Адачка пра ваш прыём расказвала. Пакрыўдзілі вы нас, пакрыўдзілі, Антаніна Сцяпанавна. А таго вы і не разумеете, што можа я і сам не хацеў бы так рана замуж дачку аддаваць. А вось як падумаю, што стары і хворы зусім. Ды хочацца і ўнукаў, яе дзетак, памагчы гадаваць. Хто ж ёй дапаможа? А наконт таго, што не ўпадалі вы яе, дык ваша справа, і няхай яны ў мяне жывуць, я ім за бацьку буду.

Антаніна Сцяпанавна слухала яго і ледзь стрымлівала сябе. Абразлівыя, злыя абвінавачанні вось-вось гатовы былі сарвацца з языка. Выгадаваў цацу, ды яшчэ хоча пасадзіць сыну і мне на шыю. Яна неяк стрымала сябе. Спакойна, са здзіўляючай вытрымкай пачала гаварыць:

— Я разумею вас. Хачу зразумець. Вы — бацька. І вы не маглі яе выхаваць... так як трэба. А я сына не змагла. Жыццё разумець не навучыла. І не яны, а мы за гэта расплачваемся. Яны яшчэ нічога не разумеюць. Дык няўжо ж мы іх не спынім? Хоць гэта вы можаце зразумець?

Здавалася, Арсен Трафімавіч задумаўся. Ён унурыў сіваю галаву, згорбіўся і доўга маўчаў. Але калі ён выпрастаўся, яна адчула, што яго нічым не доймеш. Тады яна, поўная роспачы, крыкнула:

— Не дазволю, — і заплакала.

Арсен Трафімавіч ускочыў, памкнуўся да яе і зноў сеў.

— Навошта ж так? Навошта.

Яна, нарэшце, перастала плакаць. І ўжо спакойна сказала:

— Я не магу такое дазволіць.

Арсен Трафімавіч паківаў галавой.

— Хіба ж яны ў нас пыталіся? І думаеце, спытаюцца? Яны і без нас абыдучца, — ён раптам збянтэжыўся і разгублена зірнуў на Антаніну Сцяпанаву.

Сэнс яго слоў не адразу дайшоў да Антаніны Сцяпанавы. Потым ёй стала гарача і яна скінула хустку. Арсен Трафімавіч заўважыў яе разгубленасць, падсунуў да яе з крэслам, паклаў сваю руку на яе плячо.

— Дарагая Антаніна Сцяпанавна, я гаварыў з вашым сынам. І я не саромеюся падзякаваць вам за яго. Ён добры, шчыры і сумленны... І дачка мая добрая. Толькі ведаеце...

Яна не дала дагаварыць яму. Устала, абперлася аб стол, не пазіраючы нават у бок Арсена Трафімавіча, сказала:

— Не трэба...

Яна завязала хустку і паціху пайшла да дзвярэй. Арсен Трафімавіч памкнуўся было яе праводзіць, але яна рашуча спыніла яго. Ён застаўся стаяць разгублены і збянтэжаны. Антаніна Сцяпанавна ішла па вуліцы і нічога не бачыла. Халодны вецер балюча сек твар, але ёй было душна.

«Не лёгка вы дастаецеся, нашы адзіныя! — думала яна. — Але хто ж вас выведзе ў людзі, калі не мы?..»

Падаровы пра шчасце

Водгукі на пісьмо Н. К., апублікаванае ў 7 нумары часопіса

Шчасце — у працы

Дарагая рэдакцыя!

Прачытала пісьмо Н. К. у вашым часопісе і вырашыла напісаць. Першы раз узялася за пяро, магчыма, атрымаецца дрэнна, прабачце. Я таксама калісьці задумвалася, як Н. К. І мне часамі здавалася, што шчаслівы толькі той, хто жыве з бацькамі. З ранніх год засталася я сіратой, няма ў мяне нікога. Мае аднагодкі вучыліся ў школе, а я працавала на заводзе. І мне здавалася, што я нешчаслівая. З зайздасцю глядзела я на сваіх ровеснікаў, якія жылі з бацькамі. Але дружны заводскі калектыў акружыў мяне клопатамі. І вось я набыла спецыяльнасць слесара-зборшчыка. Сваёй работай я вельмі задаволена, хоць яна сціплая, простая работа. Усім я абавязана калектыву. На заводзе ўступіла ў камсамол, была членам камітэта камсамола. Выконвала ўсе грамадскія даручэнні. А зараз я ўжо член КПСС. Стараюся працаваць як мага лепш і быць карыснай гра-

мадству. Па закліку ЦК камсамола ездзіла два разы ўбіраць багаты казахстанскі ўраджай. Давялося перажыць шмат цяжкасцей, але ў цяжкасцях мы загартоўваліся. Рабіліся больш мужнымі, вынослівымі. І гэтая загартоўка пайшла на карысць — я пазнала ў працы шчасце.

Мне здаецца, што я зрабіла і раблю яшчэ мала, а хочацца зрабіць больш і лепш, прынесці больш карысці людзям.

Я не зрабіла ніякага гераічнага ўчынку, але мая сціплая праца не засталася незаўважанай. Партыя і ўрад адзначылі яе ордэнам Леніна. Гэта можа быць толькі ў нашай краіне. І мне хочацца сказаць партыі і ўраду — вялікае дзякуй за клопаты аб нас, простых савецкіх людзях.

Так што, дарагая Н. К., не трэба думаць аб тым, што ў вас часосці не хапае і што ваша праца не карысная. Я скажу вам: дзе б савецкі чалавек ні працаваў, яго праца ўсюды карысная.

Марыя ШАГУН,
слесар-зборшчык завода
бытавых прыбораў
г. Гродна.

Паліроўшчыца цэха апрацоўкі шклозавода «Нёман» О. Шарова не толькі выдатная работніца вытворчасці, але і добрая актывістка. Нядаўна яна ўзнагароджана ордэнам Леніна. На здымку: О. Шарова (справа) здае гатовую прадукцыю сартыроўшчыцы Л. Ермаловіч.

Фота А. Перахода.

Жыццё пражыць — не поле перайсці

Я згодна з табой, Н. К.: калі няма цяжкасцей у жыцці — нецікава жыць. Але ж цяжкасці цябе заўсёды могуць знайсці. Ты, відаць, не паставіла перад сабой ніякай мэты ў жыцці. А ў кожнага ж чалавека павінна быць свая мэта. Дасягнуўшы яе, чалавек робіцца шчаслівым.

У мяне былі дзве сяброўкі. Абедзве выйшлі замуж. Адна кінула работу, жыве на ўтрыманні мужа. Яна сябе лічыць самай шчаслівай на свеце. Другая працуе са мной, мае дзіця, разам з мужам вучыцца завочна, дапамагаюць адзін аднаму ў рабоце, у вучобе і сямейных справах. Яны таксама лічаць сябе шчаслівымі. Вось табе шчасце ў разуменні розных людзей.

Табе, Н. К., не хапае калектывнай дружбы. Калектыв — гэта другая сям'я. Ёсць жа ў вашай вёсцы моладзь. Можна арганізаваць мастацкую самадзейнасць і тут ты можаш быць першым завадатарам. Можна займацца спортам. Хіба гэта не цікава? Вось і будзе тваё жыццё не спакойнае, а поўнае перажыванняў і хваляванняў.

Я сябе не лічу нешчаслівай, нягледзячы на тое, што

маё жыццё істотна адрозніваецца ад твайго. Я рана засталася без бацькоў, з ранніх год пачала сваё працоўнае жыццё. Скончыла 10 класаў у школе рабочай моладзі, у гэтым годзе марыла паступіць ва ўніверсітэт, але не прайшла па конкурсу. Але гэта мяне не засмучае. Буду яшчэ лепш рыхтавацца, каб у наступным годзе абавязкова здзейсніць сваю мару.

Пяць год таму назад камсамольцы нашага ўчастка выбралі мяне сваім важаком. Я стараюся апраўдаць іх давер'е. Зараз наша брыгада змагаецца за званне камуністычнай. А як прыемна працаваць у такім калектыве! Мы часта ўсе разам наведваем кіно, тэатр. І ніхто з нас не адчувае сябе адзіночым. Так што і ты, Н. К., не траць надзеі. У цябе ўсё яшчэ ўперадзе. Ты ідзеш правільнай дарогай, толькі не збочвай з яе. І яшчэ мая парада — не будзь у баку ад калектыву. Улічы, Н. К., у жыцці заўсёды ёсць месца подзвігам, толькі трэба ўмець рабіць іх.

В. САДОУСКАЯ,
камсорг фабрыкі «КІМ»
г. Віцебска.

Радкі з пісьмаў...

Калі вам, тав. Н. К., так лёгка ўсё даецца, дык чаму б вам не пайсці на самы цяжкі ўчастак работы, а іх многа. Чаму вы вырашылі працаваць у магазіне, а не на ферме, чаму вы займаецеся завочна ў кааператыўным тэхнікуме, а не ў сельскагаспадарчым інстытуце? Значыць гэта ваша прызвание, а яно ж і з'яўляецца шчасцем. Шчасце само не прыходзіць, яго не шукаюць — яго будуць.

М. М. ВАЙЦАХОУСКІ,
настаўнік.

в. В. Сцяблевічы,
Жыткавіцкі раён.

✱

Прыгледзьцеся да сябе, да сваёй работы, прыгледзьцеся вачыма сваіх пакупнікоў і вы ўбачыце, колькі ў вас яшчэ не зроблена.

Напрыклад, што вы зрабілі, каб тавары, што знахо-

дзяцца ў вашым магазіне, маглі купляць асобы, якія не могуць наведваць яго: хворыя, інваліды Айчыннай вайны, пенсіянеры, састарэлыя і г. д.

Задавальняць патрэбы нашых пакупнікоў — цяжкая і складаная праца, і ў гэтай працы трэба бачыць сваё шчасце.

Э. БІЛЬДЗЮКЕВІЧ

г. Маладзечна, хлебазавод.

✱

Зірніце навокал, сотні са-
мых буйных новабудуляў
у нашай краіне ўзводзяцца
маладымі камсамольскімі ру-
камі, тысячы гектараў цалін-
ных зямель падымаюць мо-
ладзь і камсамольцы, каб
зрабіць нашу любімую Ра-
дзіму багатай, шчаслівай.

Калі вы хочаце прынесці
больш карысці грамадству —
едзьце на камсамольскую бу-

доўлю або цалінныя землі, на завод або фабрыку, у саўгас, узначальце брыгаду моладзі і дабіцця самых лепшых поспехаў і ва ўпартай працы вы знойдзеце сваё шчасце.

Пётр КРывашэнка,
электрамонтёр
Васілевіцкай ДРЭС.

*

Колькі такіх, як вы, дзесяцікласніц, пасля заканчэння школы па загаду камсамольскага сэрца прыйшлі на жывёлагадоўчыя фермы, сталі ў слаўныя рады барацьбітоў за датэрміновае выкананне сямігодкі. Гэта свінаркі, даяркі, цялятніцы — радавыя прадняга краю, перадавікі вытворчасці. Хіба гэта не шчасце — быць героем сённяшняга дня?

Анатоль ШАРАЕЎ

в. Тударава,
Шклоўскі раён.

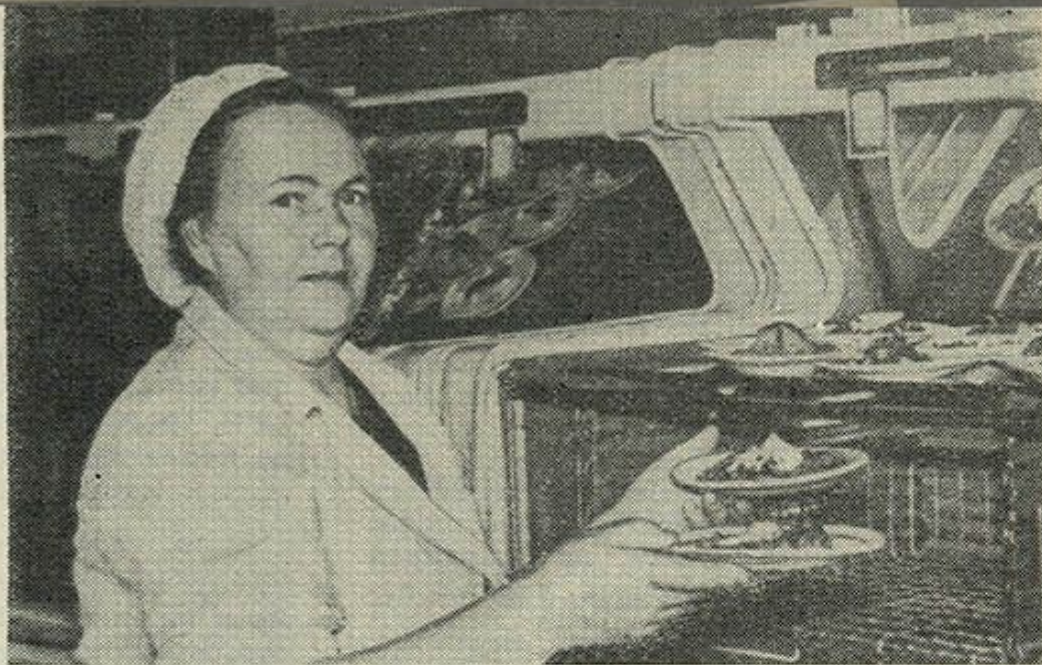
*

Я лічу, што па-сапраўднаму шчаслівым можа быць толькі той чалавек, які любіць жыццё, верыць у леп-

шую будучыню і змагаецца за яе, які разумее і цэніць цудоўныя і вялікія здабыткі чалавецтва, у якога прыгожая душа, прыгожае, прасякнутае высакароднай мэтай жыццё. Які ўмее жыць і працаваць не толькі для сябе, але і для іншых, для Радзімы.

І ўсё ж такое шчасце, на мой погляд, будзе не поўным, калі чалавек не будзе мець шчасця і ў асабістым жыцці, бо адзіноцтва — няшчасце. Калі ж такога чалавека дома чакае любімы друг — муж, жонка, дзеці, утульны куток, калі ёсць дзе адпачыць душою і целам, можна падзяліцца думкамі, меркаваннямі з патрэбным і дарагім табе чалавекам, калі ты жывеш і хочаш жыць і для яго і для сваіх дзяцей, — гэта поўнае шчасце. Таму я за поўнае, усебаковае, вялікае чалавечае шчасце.

Валянціна АБРАМЕНКА,
настаўніца Баравікоўскай
сярэдняй школы
Парыцкага раёна
Гомельскай вобласці.

Юлію Міхайлаўну Кулінковіч добра ведаюць рабочыя і служачыя мінскага завода імя Кірава. Яна загадвае вытворчасцю ў заводскай сталовай. Тут заўсёды ёсць вялікі выбар халодных закусак, кандытарскіх вырабаў, гарачых страў. Нядаўна Юлію Міхайлаўну Кулінковіч узнагародзілі ордэнам «Знак Пашаны».

Фота М. Яніцкай.

*

Вы можаце стаць агітатарам сярод сельскай моладзі, дапамагаць арганізоўваць мастацкую самадзейнасць. У выхадны дзень можна націць і абменьваць кнігі калгаснікам. Работу можна знайсці, было б жаданне.

Рыгор ФРАЛОЎ

г. Крычаў.

Рэдакцыя дзякуе ўсім таварышам, якія прыслалі свае водгукі на пісьмо Н. К. Спадзяёмся, што гэтыя пісьмы дапамогуць не адной Н. К., а і многім нашым чытачам разабрацца ў панацыі аб шчасці.

ПОДЗВІГ НАСТАЎНІЦЫ

УСПАМІНАЕЦЦА ясны жнівеньскі дзень. Сасновы бор.. Скрозь ігальчастае покрыва сосен прабіваецца сонца, пакідае на іх ствалах яркія плямы святла. Такія ж цёплыя плямы — на зямлі, пакрытай жоўтай сухой ігліцай, на лісцях арэшніку, на тварох дзяцей...

Размясціліся дзеці недалёка ад роднага сям'я — пад кустом арэшніку, ля ўзлеску. З імі, як звычайна, — Ганна Іосіфаўна, іх настаўніца. Многія настаўнікі ў гэту пару раз'ехаліся, хто куды, а Ганна Іосіфаўна па-ранейшаму з дзецьмі — на прышкольным участку, у лесе, на рэчцы, у полі...

Якія дарагія вучням Ганны Іосіфаўны вось такія мінуты, калі можна марыць аб чым хочаш, можна проста глядзець у бяздоннае неба і слухаць ціхі, спакойны голас настаўніцы!

У тую раніцу піянеры з Ганнай Іосіфаўнай хадзілі па лугах — шукалі лекавыя травы. Лугі... Што ў іх, здавалася б, асаблівага? Колькі памятаюць сябе Пятрусь, Саша, Міхаська і Лена, яны бегалі басанож з такімі ж хлопчыкамі і дзяўчынкамі па гэтых цёмна-зялёных, вільготных ад расы сцэжках. Бягуць — пад нагамі шоўкам шаласціць травіца, над галавой жаўранак заліваецца... Усё звычайнае, усё такое, як і ўчора, як і летась... Але прайшлі дзеці сёння з настаўніцай па знаёмых з маленства сцэжках і адчулі: трава, паветра, кветкі лугавыя — быццам усё гэта першы раз убачылі. А колькі ў лузе гэтых кве-

так! І амаль кожнай Ганна Іосіфаўна ведае назву! Вядомы ёй многія таямніцы з жыцця простаі, несамавітай кветкі або ледзь прыкметнай казюкі. Напэўна, таму з настаўніцай так добра, так цікава...

Лес, які з усіх бакоў абступіў маленькую вёску Манькавічы, дзе жывуць Ганна Іосіфаўна і яе вучні, — велізарны. Цягнецца ён адсюль аж да самага раённага цэнтра, да Пастаў. Пушча часта грозная шуміць, і ў ёй можна заблудзіцца. Пойдзе чалавек у Паставы, ідзе паўдня, ідзе дзень... А лес усё шуміць і шуміць... І канца яму не відаць.

Ціхая лясная вёсачка Манькавічы, далёка ад яе да вялікіх дарог. Але калі на прагулках або на ўроках Ганна Іосіфаўна расказвае вучням аб нашай краіне, дзецям здаецца: яны падымаюцца з ёй на высокую-высокую гару, з якой уся Радзіма відаць. Нават дух захоплівае; якая яна неабсяжная, прыгожая і магутная, іх родная краіна!

Што ні ўрок — вышэй і вышэй падымаліся дзеці з Ганнай Іосіфаўнай на «гару», шырэй расступаліся перад імі лясныя гушчары.

Гэты дарагі чалавек навучыў дзяцей пісаць словы. І не толькі пісаць — разумець, адчуваць іх. Радзіма... Свабода... Камсамол...

Ці не тады адчулі сілу гэтых слоў манькавіцкія піянеры, калі пабывалі яны на экскурсіі ў Паставах, у раённым камітэце камсамола.

— Вось наш сцяг, — сказаў дзецям

камсамольскі сакратар. — Бачыце гэтыя дзіркі? Іх зрабілі кулі. Бачыце, адзін рога апалены? Яго апаліла суровая вайна. Бачыце цёмныя плямы на палотнішчы? Гэта — святая кроў байцоў, што змагаліся з ворагамі пад чырвоным сцягам. З ім партызанскі атрад «Слава» ваяваў да перамогі і прыйшоў у наш вызвалены горад. А перадала партызанам чырвоны камсамольскі сцяг настаўніца Ганна Іосіфаўна Пашкевіч...

— Як?! Наша Ганна Іосіфаўна?!

— Ваша, ваша, дзеці! — пацвердзіў камсамольскі сакратар. — Яна была камсамолкай, калі пачалася вайна...

Да вайны настаўніца камсамолка Ганна Іосіфаўна Пашкевіч працавала ў суседняй вёсцы. Туды наляцелі фашысты, узяліся вышукваць савецкіх актывістаў, арыштоўваць іх. Але дзяўчыне ўдалося ўцячы.

І вось яна ў апусцелых, нібы вымершых Калееўцах. Самы стары з дзядоў, Сцяпан Дунец, даў прытулак Ганне Іосіфаўне, наказаўшы нікуды не адлучацца з хаты. Ды толькі не такой была дзедава кватарантка, каб адседжвацца на печы. Яна абышла ўсіх мясцовых дзяцей і запісала, хто ў якім класе павінен вучыцца. І ў пачатку верасня... Так, гэта было амаль немагчымым! Нягледзячы на тое, што за некалькі кіламетраў стаяў вялікі гарнізон гітлераўцаў, і яны ў любую мінуту маглі наляцець у Калееўцы, у пачатку верасня дзеці селі за парты! І ўсю вайну Ганна Іосіфаўна вучыла іх...

...Аднойчы прыбег у школу вучань чацвёртага класа Пятрусь. Твар у хлопчыка — у чырвоных плямах, быццам Пятрусь толькі што ўпаў галавой у крапіву.

— Ганна Іосіфаўна! У вёску немцы наехалі. Страх колькі!

Вучні ўжо ведалі, што трэба рабіць у такіх выпадках. Хутка пахавалі свае, савецкія падручнікі ў тайнік, зроблены паміж печчу і сцяной, а настаўніца дастала з шафы старыя часопісы, якія выдаваліся яшчэ пры панскай Польшчы, расклала іх па партах. А потым хадзілі па класе гітлераўскія салдаты, размахвалі пісталетамі, задавалі настаўніцы кавэрзныя пытанні.

Дзеці паводзілі сябе так, што ў фашыстаў знікалі ўсе падазрэнні. Яны ад'язджалі ўпэўненыя ў тым, што маладая сельская настаўніца вучыць дзяцей па-корлівасці «новым уладам».

Цяжкія былі неймаверныя! Пра іх можна расказаць і расказаць... Большасць дзяцей хадзіла ў школу з зямлянак, што павырасталі на месцы спаленых фашыстамі вёсак. Паўгалодныя, паўраздзетыя. Каб прапаліць у школе ў печы, настаўніца пілавала і секла з дзецьмі непадатлівыя кражы ў зімовую сцюжу. Не забыць ім яе маленькія, пачырванелыя рукі, усе ў крывавых мазлях!

Нярэдка тыя вучні, якім даводзілася асабліва крута, знаходзілі раптам у кішэнях сваіх кавушак акраец хлеба або кавалчак цукру. А яны, шчаслівыя, і не падазравалі, што гэта яна, настаўніца, раскладвае па іх кішэнях свой мізэрны «паёк». Ганна Іосіфаўна не атрымлівала, вядома, «зарплаты». Жыла яна тым, што прыносілі ёй сяляне або перапраўлялі партызаны. Толькі нічога яна не з'ядала адна.

Пазней, калі вучні ўжо сталі больш дарослымі, яны зразумелі, чаму часта ў час урока Ганна Іосіфаўна доўга сядзела за сталом, паклаўшы галаву на рукі. У яе ад голаду круцілася галава. І была яна такая худая, слабенькая, што здавалася — ад лёгкага ветру пахіснецца, упадзе. І ўсё-такі кожны дзень — кожны дзень настаўніца прыходзіла ў школу. Кожны дзень у першым, у другім, у трэцім, у чацвёртым класах ішлі ўрокі.

Але ніхто не падазраваў, што ў Ганны Іосіфаўны ў сатынавай падушцы зашыты чырвоны сцяг камсамола.

Камсамольскі сцяг Аня ўбачыла ў апусцелым Навасёлкаўскім сельсавеце, калі да сяла набліжаліся фашысцкія танкі. Зняўшы чырвонае палотнішча з дрэўка, дзяўчына схавала яго ў сябе на грудзях, таямнічымі сцежкамі пачала прабірацца ў якую-небудзь глухую вёску. Калі пераходзіла дарогу, яе дагнаў афіцэр. Ён выскачыў з кабіны аўтамашыны і закрычаў:

— Стой! Куды?

Аня смела пайшла насустрач гітлераўцу.

— Што вам... трэба? — яна зірнула немцу проста ў вочы. У дзяўчыны толькі ўздрыгвалі густыя вейкі, ды пад бледнай скурай на скронях напружана білася сіняя жылка.

Побач з высокім фашысцкім афіцэрам Аня здавалася зусім маленькай і кволай, як дзяўчынка. Гітлеравец уставіўся ў камсамолку вачыма, але не вытрымаў яе позірку, ашчэрыўся, пабарабаніў па кабуры рыжымі шчаціністымі пальцамі.

— Куды ідзеш?

— Была ў родных, цяпер іду дадому... Афіцэр вырваў з рук Ані сумачку, ад-

крыў яе. Апрача люстэрка ды насавай хустачкі, там нічога не было.

— Можаш ісці!

Так з чырвоным сцягам, схаваным на грудзях, і прабралася дзяўчына ў Калееўцы. Спачатку хавала кумачовае палотнішча ў сваёй падушцы, але калі фашысты наляцелі ў вёску і пачалі абшукваць хаты, трэсці нават пасцелі, Аня вырашыла перахаваць сцяг у больш надзейнае месца. Пабегла да лесу.

Поле, за якім пачынаўся лес, было няроўнае, усё ў выбоінах, у барознах, прыгорках. Ды не адразу іх заўважыш: засыпаны снегам, занесены мяцеліцай, месца з выгляду быццам бы роўнае, а ступіш — нечакана правальваешся ў яму, нібы ў пастку. Падаючы ў снег, настаўніца не адразу падымалася: яна чакала, што вось зараз ззаду пачуецца кулямётная чарга і тады ўжо, бадай, далёка не ўцячэш. Але ніхто не страляў: фашысты, відаць, не заўважылі дзяўчыну.

Бясконца доўга цягнулася снежная раўніна. Але да лесу, да маленькай елкі, якую Аня прыкмеціла ўжо даўно, дабралася яна яшчэ да світання. Капаючы змерзлую, цвёрдую, як камень, зямлю, Аня пазірала на неба: «Толькі б не развіднела». Папрацаваўшы рыдлёўкай, настаўніца пачала рукамі выграбаць з дна ямкі цвёрдыя, як камені, камочки зямлі. «Хопіць. Можна закопваць». Расшпіліўшы кавушок, Аня дастала сагрэ-

Ганна Іосіфаўна Пашкевіч са сваімі вучнямі.

тае цяплом яе цела кумачовае палотнішча. Патрымала крыху ў руках. Потым засунула яго ў прыхоплены з дому глыш і закапала пад дрэўцам. «Маўчы, елачка! Не прашапчы незнарок каму-небудзь, які скарб стаіўся пад тваёй кронай!»

Але ўсё роўна неспакойна было на сэрцы ў Ані да таго часу, пакуль не звязалася з партызанскім атрадам «Слава». Яму вось і перадала яна чырвоны сцяг.

Усю вайну атрад змагаўся пад гэтым сцягам. З ім байцы ўварваліся ў Паставы і выгналі адтуль фашыстаў. Скончылася бітва — узялі партызаны свой сцяг

чырвоны над райкомам камсамола. Зараз ён свята захоўваецца пастаўскімі камсамольцамі і расказвае, як зберагла яго ад ворага сельская настаўніца Ганна Іосіфаўна Пашкевіч.

...Зноў і зноў успамінаю палаючы пад паўдзённым сонцам сасновы бор, лускаватыя ствалы дрэў, якія ззяюць мядзяш-камі кары, смалістае паветра, ад якога злёгка круціцца галава. Зноў і зноў чую ціхі голас:

— На нашай зямлі, дзеці, ворагам жыцця няма!

І цяпер мне асабліва зразумела, чаму дзеці так прагна ловяць кожнае слова настаўніцы. Пра вялікую любоў да родных прастораў, да памяці бацькоў і дзядоў гаворыць Ганна Іосіфаўна.

Слухалі дзеці раней яе расказы аб героях, волатах і асілках і здавалася ім: героем можа быць толькі чалавек высокага росту, з магутнымі плячамі, гучным голасам... А перад імі была кволая, худзенькая настаўніца. Гаварыла ціха, глядзела проста. І гэты чалавек здзейсніў такія гераічныя справы! Сельская настаўніца справамі сваімі паказала дзетвары, як любіць яна Радзіму.

Я бачу яе твар, добры і адкрыты. Ды і ўся Ганна Іосіфаўна такая ветлівая, сардэчная. І ў той жа час валявая, бясконца закаханая ў сваю работу.

З нейкай асаблівай замілаванасцю паказвае мне Ганна Іосіфаўна спісаныя алоўкам тонкія швыткі з загнутымі вугламі старонак, якія яна клаліва захоўвае. У гэтых швытках крывымі літарамі пісалі свае першыя словы тыя, хто жыве, хто працуе зараз у розных канцах савецкай зямлі. Многія з іх выбіралі сабе дарогу, параіўшыся з Ганнай Іосіфаўнай. Ды і цяпер рэдка хто з выпускнікоў не прыдзе да яе за парадай.

Мне давялося быць сведкам, як адзін хлапчук з вялікімі ўпартымі вачыма гаварыў настаўніцы:

— Хочацца мне шахцёрам стаць. Толькі вось ехаць трэба далёка, далёка...

— Чаму ж, Пятрусь? Калі ты задумаў шахцёрскую прафесію выбраць, ехаць табе далёка зусім не трэба. Ці ведаеш ты, што многія шахцёры Данбаса, забойчыкі Падмаскоўнага вугальнага басейна едуць да нас, у Беларусь, працаваць і вучыць горнай справе нашых шахцёраў?

І вось Пятрусь ужо слухае пра тое, як прыйшлі ў іх край геологі, як знайшлі казачна багаты клад — залежы сільвініту, з якога можна атрымаць мінеральныя ўгнаенні. А сільвініт здабываюць з зямных нетраў людзі новай для нашай рэспублікі прафесіі — шахцёры!

Пра Салігорск, новы горад, мне даводзілася чуць і чытаць нямаля. Але больш цікавага, хваляючага расказу, чым расказ Ганны Іосіфаўны, чуць не даводзілася. І, магчыма, іменна таму, што простая сельская настаўніца бясконца закахана ў свой край, ведае яго, сочыць за ўсім новым і значным, — можа таму пасля яе расказаў вучням здаецца: яны ўзнямаюцца на высокую-высокую гару, з якой уся краіна наша відаць. Вялікае гэта майстэрства — рабіць так, каб дзеці бачылі ўсю краіну! Вялікі гэта талент — уменне заўсёды і ва ўсім быць Педагогам.

В. МАРОЗАУ

Чалавек пракалада шлях у космас

Г. А. ПАНАМАРОВА,
навуковы супрацоўнік Дзяржаўнага астранамічнага
інстытута імя П. К. Штэрнберга

4 кастрычніка 1957 г. заняло зусім асаблівае, выключнае месца ў гісторыі чалавецтва. У гэты дзень запускам першага штучнага спадарожніка Зямлі савецкі чалавек пачаў штурм касмічнай прасторы. За першым спадарожнікам з'явіўся другі, трэці, затым рад касмічных ракет, накіраваных да Месяца, і, нарэшце, першы касмічны карабель-спадарожнік — а за ім другі, які ўпершыню ў гісторыі не толькі ажыццявіў вывад у міжпланетную прастору цэлай групы жывых арганізмаў, але і шчасліва вярнуўся назад на Зямлю.

Зварот на Зямлю жывымі і здаровымі першых касманаўтаў, сабак Белкі і Стрэлкі, з'яўляецца доказам магчымасці хуткага палёту чалавека ў космас.

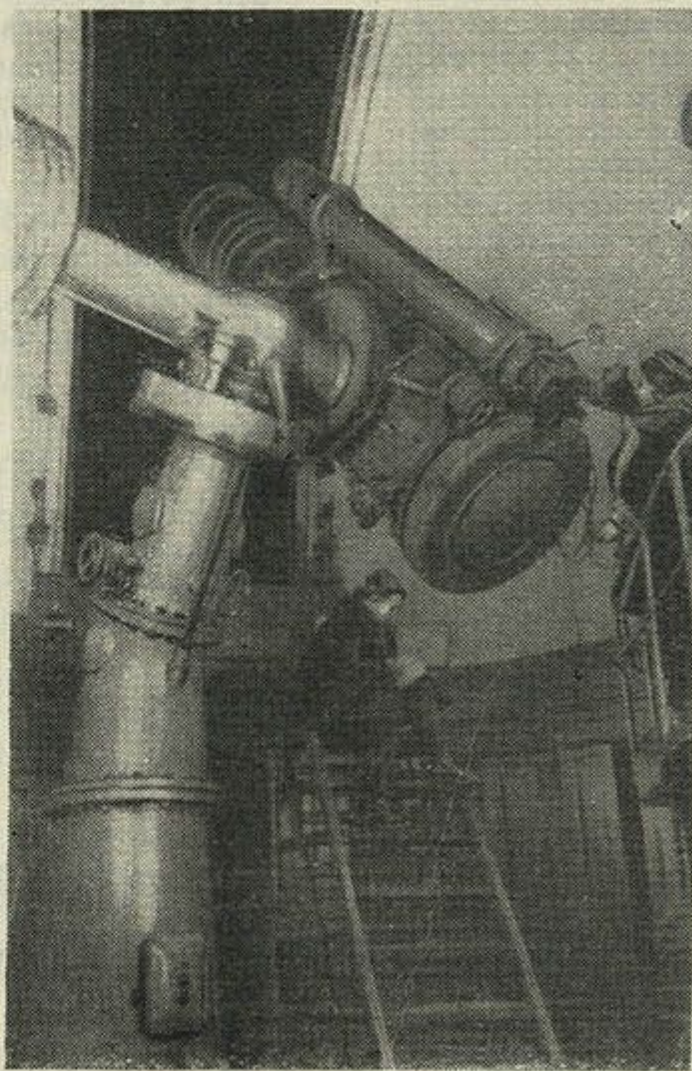
Гэты выдатны поспех стаў магчымым дзякуючы сумесным намаганням многіх савецкіх вучоных, інжынераў, рабочых.

АД ФАНТАЗІІ ДА НАВУКОВАЙ РЭАЛЬНАСЦІ

Чалавек здаўна марыў аб палётах на іншыя нябесныя целы. Мара гэтая спачатку знайшла адлюстраванне ў форме фантазіі, з якой мы сустракаліся, напрыклад, у прыгодніцкай літаратуры. Апісанне касмічнага палёту ёсць у добра вядомай усім кнізе «Прыгоды барона Мюнхаўзена». А славы пісьменнік Жюль Верн яшчэ ў сярэдзіне мінулага стагоддзя спрабаваў, апіраючыся на некаторыя вядомыя ў той час навуковыя факты, прадказаць, якім будзе гэты першы палёт у космас. Хто не чуў пра яго раман «З гарматы на Месяц».

У гэтым рамане тры прадпрыемлівыя героі адліваюць гіганцкую гармату, даўжынёй каля ста метраў, устанаўліваюць яе вертыкальна ўверх, зараджаюць снарадам, у які затым садзяцца самі, і гармата выстрэльвае іх у напрамку да Месяца. Такім уяўляўся пісьменніку найбольш магчымы спосаб запуску касмічнага карабля. Аднак у той час, у 1865 годзе, Жюль Верн не мог ведаць пра той шлях, які аказаўся адзіна рэальным — аб магчымасці выкарыстання рэактыўнага руху.

Першы праект лятальнага апарата, заснаванага на прынцыпе выкарыстання рэактыўнага руху, стварыў рускі рэвалюцыянер-дэмакрат Н. І. Кібальчыч. Ён распрацаваў свой праект рухавіка ў 1881 г., седзячы ў турме і чакаючы пакарання смерцю. Аднак ідэя Кібальчыча мела патрэбу ў матэматычным абгрунтаванні. І гэтае абгрунтаванне было дадзена ў працах выдатнага рускага вучонага К. Э. Цыялкоўскага. Канстанцін Эдуардавіч не толькі навукова абгрунтаваў магчымасць палёту ў космас, але і стварыў асновы тэорыі руху ракет і першыя канструкцыі.

Маладыя навуковыя супрацоўнікі Дзяржаўнага астранамічнага інстытута імя П. К. Штэрнберга вядуць фатаграфаванне нябесных аб'ектаў пры дапамозе вялікага тэлескопа сістэмы Д. Д. Макусутова.

У канцы 20-х гадоў К. Э. Цыялкоўскі прыйшоў да вываду, што нават найбольш эфектыўнае хімічнае паліва не зможна надаць асобнай ракеце хуткасць, неабходную для адрыву ад Зямлі. Каб дасягнуць касмічнай хуткасці, ракету неабходна папярэдне разгнаць да пэўнай хуткасці, а ўжо затым уключаць яе рухавік. Для гэтага Цыялкоўскі прапанаваў ставіць ракету на ракету, г. зн. стварыць шматступеньчатыя ракеты з 2-х, 3-х або большай колькасці ступеняў. Калі выграе гаручае рухавікоў першай ступені, яна аддзяляецца і ўключаюцца рухавікі другой ступені, яны разганяюць ракету да большай хуткасці і гэтак далей. Апошняя ступень нясе галаўную частку, у якой знаходзіцца рознае навуковае абсталяванне. Першыя доследы былі паспяховымі, і ў 1933 г. у нашай краіне, задоўга да падобных работ за рубяжом, была запушчана ракета для метэаралагічных даследаванняў.

Асноўныя законы, выведзеныя К. Э. Цыялкоўскім, ляглі ў аснову далейшага развіцця рэактыўнай тэхнікі. Яны выкарыстоўваліся і пры стварэнні легендарных «кацюш» і матораў магнутых «ТУ-104», па іх робяцца разлікі міжквантальных і касмічных ракет. Савецкі народ шануе памяць выдатнага вучонага. На помніку К. Э. Цыялкоўскаму ў г. Калуге высечаны натхнёныя словы вучонага:

«Чалавецтва не застанецца вечна на Зямлі, але, у пагоні за святлом і прасторай, спачатку нясмела пранікне за межы атмасферы, а затым заваюе сабе ўсю наўколасонечную прастору».

Усе мы з'яўляемся сведкамі таго, як ажыццяўляецца гэтае прадбачанне.

НАПЯРЭДАДНІ КАСМІЧНАГА ПАЛЁТУ

З дапамогай другога штучнага спадарожніка Зямлі была выведзена на арбіту першая жывая істота — сабака Лайка. Вага другога спадарожніка складала 508,3 кг. Вага чалавека ў сярэднім 70 кг. Здавалася б ужо тады можна было вырашыць пытанне аб пасылцы чалавека ў космас у спадарожніку. Што ж перашкаджае такому палёту? Перш чым чалавек накіруецца ў космас, неабходна вырашыць многія, прычым вельмі цяжкія, задачы.

Палёт чалавека з'явіцца найбольш значным і найбольш адказным крокам па асваенню касмічнай прасторы. Прынцыпы глыбокай чалавечнасці і гуманізму патрабуюць, каб усе дэталі палёту былі дакладна распрацаваны. Самы нязначны дэфект у канструкцыі, найдрабнейшая памылка ў разліках — і касмічны карабель не зможна вярнуцца на Зямлю. Рызыка для здароўя касманаўта ў час старту, у палёце і пры пасадцы павінна быць зведзена да крайняга мінімуму.

Накіроўваючыся ў міжпланетнае падарожжа, чалавек будзе знаходзіцца ў незвычайных умовах. У час узлёту, калі працуюць рухавікі і ракета рухаецца з паскарэннем, яго арганізм будзе адчуваць значныя перагрузкі, якія перавышаюць у шмат разоў яго вагу на Зямлі. Моцная перагрузка будзе і ў час спуску назад на Зямлю. З моманту ж выключэння рухавікоў і да пачатку спуску касманаўт будзе знаходзіцца ў стане бязважкасці.

Тэлевізійныя назіранні за паводзінамі сабак Стрэлкі і Белкі, пасажыраў другога касмічнага карабля, паказалі, што жывёлы даволі добра асвойваліся з незвычайнымі ўмовамі касмічнага палёту.

Вельмі шкодным для арганізма чалавека з'яўляецца касміч-

Стрэлка і Белка, якія пабывалі ў космасе.

нае выпраменьванне. Так званая жорсткасць гэтых праменняў, г. зн. здольнасць лёгка пранікаць праз розныя рэчывы, у тым ліку праз тканкі чалавечага цела, тоіць у сабе небяспеку згубнага ўплыву на жыццядзейнасць тканак і спадчынныя ўласцівасці арганізма.

Даследаванні касмічнага выпраменьвання, выкананыя ў час палётаў касмічных ракет — «месячнікаў», паказалі, што зямны шар акружаны двума паясамі, у якіх інтэнсіўнасць касмічных праменняў у дзесяткі і сотні разоў перавышае дапушчальную для чалавека норму. Першы такі пояс распасціраецца ад вышыні 1 000 км да 10 000 км; другі — ад 20 000 да 30 000 км. Найбольшую працягласць па вышыні яны маюць у плоскасці экватара, а да паўночнага і паўднёвага полюсаў выходзяць на нішто. Межы гэтых паясоў не застаюцца без змянення, а залежаць ад раду фактараў, галоўным чынам ад інтэнсіўнасці выпраменьвання Сонца. Пры павелічэнні гэтага выпраменьвання інтэнсіўнасць касмічных праменняў узрастае, межы пашыраюцца і наадварот.

Адзін час лічылася, што значнай небяспечай для касмічных караблёў з'яўляецца магчымасць сутыкнення з метэорамі. Палёты першых савецкіх штучных спадарожнікаў паказалі, што небяспека гэта была вельмі перабольшана. Аднак зусім адмовіцца ад уліку магчымасці такіх сустрэч яшчэ рана.

Першыя запускі ракет на хімічным паліве былі праведзены яшчэ ў 30-х гадах. Пасля Вялікай Айчыннай вайны работы па развіццю ракетабудавання набылі яшчэ больш шырокі размах.

Мары чалавека аб палётах на іншыя планеты становяцца бачнай, зусім адчувальнай явай, набліжаюць гэту мару рукі савецкіх вучоных, інжынераў, рабочых.

Вертыкальныя запускі навукова-даследчых ракет з усё ўзрастаючай вышыняй палёту праводзяцца для самых розных мэт. Метэаралагічныя ракеты, якія ўзнімаюцца на вышыню ў некалькі дзесяткаў кіламетраў, дазваляюць атрымаць больш поўнае ўяўленне аб верхніх слаях атмасферы.

Запуск першых штучных спадарожнікаў з'явіўся як бы першымі крокамі ў авалоданні міжпланетнай прасторы. Ён паказаў таксама перавагу нашай навукі і тэхнікі над Злучанымі Штатамі Амерыкі, перавагу нашага сацыялістычнага ладу, які адкрывае бямежныя прасторы для развіцця навукі.

З часу запуску першага штучнага спадарожніка мінула тры гады. За гэты кароткі час наша навука дабілася новых дасягненняў, якія яшчэ нядаўна здаваліся фантастычнымі.

Заканмерна пытанне: калі ж будзе ажыццёўлен палёт чалавека на касмічным караблі?

На гэтае пытанне можна адказаць толькі так: чалавек паляціць у космас тады, калі яго жыццё і здароўе ў час узлёту, палёту і вяртання на Зямлю нішто не будзе пагражаць.

Аднак хуткае развіццё навукі і ракетнай тэхнікі дазваляе спадзявацца, што і ў асваенні космату чалавекам савецкія людзі, наша краіна зоймуць першае месца, гэтак жа як яны занялі вядучае месца ва ўсіх касмічных даследаваннях.

Тэма турбота вядома

ЯК САМІМ АБІЦЬ ДЗВЕРЫ

Абіваць дзверы рэкамендуецца цыратай, а таксама дэрмацінам або ледэрынам (штучнай скурай). У якасці падбіўкі трэба ўжываць вату, анучы, рагожу. Лямец можна выкарыстоўваць для абіўкі ўваходных дзвярэй у кватэру толькі са знадворнага боку.

Абіўку дзвярэй трэба рабіць у наступным парадку. Спачатку роўным слоём невялікімі цвікамі набіць падбівачны матэрыял. Затым адмераць і адрэзаць патрэбны кавалак цыраты або дэрмаціну з разлікам, каб край абіўкі быў выпушчаны з кожнага боку на 12—15 см. Гэты запас неабходны для таго, каб зрабіць валік шырынёй у 5 см. У валік укладаецца вата або іншы падбівачны матэрыял. З боку петляў таксама трэба пакінуць запас, таму што шчыліна, якая ўтварылася пры адкрыванні дзвярэй, таксама павінна быць перакрыта абівачным матэрыялам.

Калі абівачны матэрыял выкраен, трэба некалькімі цвікамі злёгка прымацаваць яго на адлегласці 10 см ад верхняга краю дзвярэй і, правярнушы, ці правільна ён размешчаны, прыступіць да абіўкі. У верхні край запасу абіўкі рэкамендуецца ўкласці слой ваты і, пада-

гнуўшы абіўку ў бок споду, каб валік, які ўтварыўся, выступаў на 4—5 см за верхні край дзвярэй, замацаваць яго некалькімі цвікамі. Тое ж трэба зрабіць і па астатніх баках дзвярэй. Пры гэтым неабходна сачыць за тым, каб валік выступаў раўнамерна па ўсёй даўжыні, а абівачны матэрыял быў нацягнуты роўна, без складак і перакосаў. Калі абіўка прымацавана, трэба ўзяць шчыльную тасьму і спецыяльнымі шпалернымі цвікамі, якія маюць шырокія фігурныя плешкі, набіць яе ўздоўж лініі цвікоў, што трымаюць валік. Затым працягнуць тасьму з вугла на вугал і прыбіць ёю абіўку крыж-накрыж. Калі гэтага акажацца недастаткова і абіўка будзе аддувацца, можна набіць тасьму яшчэ прамым крыжам. Ніжні валік трэба набіць так, каб ён адставаў сантыметры на два ад падлогі, інакш ён будзе закранаць яе і хутка парвецца.

Цвікі па тасьме трэба прыбіваць на адлегласці 8—10 см адзін ад другога.

УПРЫГАЖЭННІ У ПАКОЯХ

Пакой упрыгожваюць і мэбля, і шпалеры, і лустры, і добрая падлога. Але, апрача таго, існуе мноства прадметаў, без якіх жылы пакой быў бы менш утульны.

Перш за ўсё, трэба памятаць, што так званыя «прыныцы» — «чым больш упрыгажэнняў, тым лепш», «сцены не церпяць пустаты» выкліканы дрэнным густам. Пакой, кватэру можна і трэба прыбіраць, але не трэба займацца ўпрыгажэннем дзеля ўпрыгажэння.

У пакоі не трэба на любой мэблі без разбору выстаўляць вялікую колькасць статуэтак, фігурак, цацак. Не рэкамендуецца перагружаць сцены карцінамі, фатаграфіямі, талеркамі, барэльефамі, дыянамі і дыянычымі. Тумбачкі, трэляжы, прыёмнікі, праігрывацелі, тэлевізары, якія і самі па сабе даволі прыгожыя, таксама не трэба накрываць сурвэткамі, абрусамі, дарожкамі, якія кідаюцца ў вочы.

Кожны чалавек, вядома, упрыгожвае свой пакой такімі рэчамі, якія яму падабаюцца. Аднак усім без выключэння можна парэкамендаваць адно залатое правіла: лепш менш, але лепш.

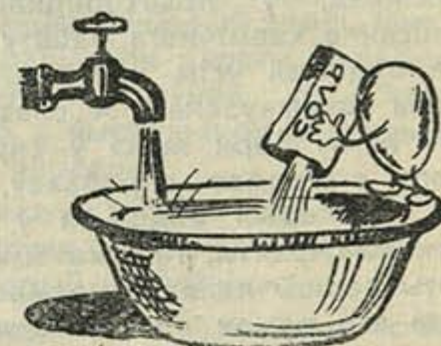
ЗАХОЎВАННЕ ЯЕК

Захоўванне яек заключаецца ў тым, каб штучна перашкодзіць паветру пранікаць унутр яйка.

Пракіпяціце вадку з соллю (20 г солі на 1 л вады). У гліняную пасуду пакладзіце рад яек, заліце іх халоднай салёнай вадой, затым зноў рад яек і зноў заліце салёнай

вадой і так да таго часу, пакуль не запоўніце ўсю пасуду. Вымаючы яйкі, сачыце за тым, каб тыя, што засталіся, былі пакрыты вадой.

Захоўваць яйкі ў цёмным месцы.

ЯК МЫЦЬ ВЯЗАНЫЯ РЭЧЫ

Для мыцця шарсцяной вязанай рэчы, якая ў сухім выглядзе важыць прыблізна 500 г, настругайце 50 г дзіцячага мыла і растварыце яго ў 5—6 літрах вады. Мыльны раствор закіпяціце, затым астудзіце да 35—40° і падзяліце на 2—3 часткі. Адную частку наліце ў таз, апусціце ў яго рэч і мыйце, злёгка сціскаючы далонямі. Толькі вельмі забруджаныя рэчы можна крыху пацерці.

Калі рэч вельмі забруджана, мыльны раствор трэба змяніць 2—3 разы.

Прапаласкваць не трэба. Вымытую рэч старанна выцісніце, не выкручваючы, загарніце ў сухую белую тканіну, папярэдне падклаўшы ўнутр і ў рукавы шчыльную матэрыю, і яшчэ раз моцна выцісніце. Затым рэч трэба выцягнуць па мерцы і сушыць на сталё ў распраўленым выглядзе, падклаўшы сухую тканіну.

Сухую рэч папрасуйце з левага боку праз вільготную тканіну.

Коля заўсёды прачынаўся вясёлым і поўным сіл. Ледзь расплюшчыўшы вочы, ён ускакваў з пасцелі, каб зрабіць ранішняю зарадку, як віхор імчаўся ў ванны пакой, за сталом балбатаў не змаўкаючы. І тое, што сёння ён пачаў апра-нацца толькі пасля трэцяга напамінання аб тым, што пара ўставаць, насцярожыла маму. Да таго ж снедаў хлопчык без ахвоты, скардзіўся на стомленасць. Было вырашана не пускаць яго ў школу.

Праз некаторы час Колю вырвала, з'явіўся боль у горле, паднялася тэмпература. Маці паклала яго ў пасцель і выклікала ўрача.

Доктар аглядаў Колю не спяшаючыся і ўважліва.

— Баліць? — запытаў ён, абмацваючы крыху прыпухшыя шыйныя залозы.

Коля паморшчыўся і кінуў галавой. Калі ён паслухмяна гаварыў «а» і «э», паказваючы горла, мама праз плячо ўрача ўбачыла ў зеве яркае пачырваненне.

— Што, ангіна? — запытала яна.

— Так, пакуль ангіна. Але характар яе такі, што можна дапусціць і шкарлятыну, — адказаў урач. — Паназірайце, ці не з'явіцца ў хлопчыка сып. А пакуль яму трэба паласкаць горла і больш піць морсу, чаю з лімонам. Ежа павінна быць лёгкай — нічога тлустага, вострага, салёнага...

Апрача таго, маці быў дадзен наказ не пускаць у пакой іншых дзяцей, надзець на сукенку паркалёвы фартух і абавязкова здымаць яго, выходзячы ў кухню або месцы агульнага карыстання.

На наступную раніцу тэмпература ў Колі заставалася высокай; на чырвонай, гарачай і сухой скуры маці ўбачыла дробны не зліты сып, які пакрываў грудзі, живот, рукі і ногі хлопчыка. Асабліва вялікім быў сып у пахавых складках, на ўнутранай паверхні сцёгнаў. Твар заставаўся чыстым, але шчокі палалі, а нос, губы і падбародак выдзяляліся белым трохвугольнікам. Дыягназ шкарлятыны пацвердзіўся. Паколькі ў кватэры было двое дзяцей, якія не хварэлі шкарлятынай, Колю накіравалі ў дзіцячую інфекцыйную бальніцу.

Захворванне праходзіла добра. Ангіна прайшла праз некалькі дзён, тэмпература стала нармальнай, язык ачысціўся ад налёту і на ім пачалі выступаць сасочки, падобныя па форме на маліну — з'ява, тыповая пры шкарлятыне. Такі язык урачы называюць «малінавым» або «шкарлятынным».

Пасля знікнення сыпу з'явілася шалушэнне скуры. Яно пачалося з кончыкаў пальцаў на руках. Лежачы ў пасцелі, Коля на працягу некалькіх дзён забаўляўся тым, што безбалесна адрываў гэтыя арагавелыя лускавінкі.

Ніякіх ускладненняў ні ў бальніцы, ні дома пасля выпіскі ў Колі не было. Праз 12 дзён хатняга каранціну хлопчык пайшоў у школу. Ніхто з яго маленёк суседзяў па кватэры таксама не захварэў. Ды і зразумела — з першага ж дня захоўваліся ўсе неабходныя перасцярогі, а хлопчыку быў забяспечан пасцельны рэжым, правільнае харчаванне і лячэнне.

Не заўсёды шкарлятына праяўляецца так ясна. За апошнія гады сталі прыкметна пераважаць лёгкія і нават сцёртыя яе формы, калі прыкметы захворвання выражаны нярэзка, агульны стан дзіцяці парушан мала, павышэнне тэмпературы і ангіна непрацягла. Сыпу можа зусім не быць або ён вельмі нязначны, і толькі спрактыкаванае вока ўрача ўбачыць асобныя яго элементы або больш насычаную афарбоўку скуры ў пахавых складках або на локцевых згібах. У дзіцяці як быццам нічога не баліць, яно адчувае толькі лёгкае недамаганне, і некаторыя маці нават не выклікаюць урача або прыводзяць дзіця ў паліклініку праз некалькі дзён, калі прыкметы шкарлятыны ўжо зніклі. У такіх выпадках лёгкія і сцёртыя формы захворвання нярэдка застаюцца нераспазнанымі, што можа павесці да непрыемных вынікаў і для самога дзіцяці і для тых дзяцей, якія яго акружаюць. Хворы з нераспазнанай шкарлятынай робіцца часам крыніцай захворвання ў дзіцячым калектыве, прычым праходжанне шкарлятыны ў заражаных можа быць і цяжкім.

Калі ў вострым перыядзе хваробы дзіця не знаходзіцца на пасцельным рэжыме і не атрымлівае правільнага харчавання, могуць узнікнуць ускладненні. Так здарылася з дванаццацігадовай Любай, якую прывялі ў бальніцу з расстройством сардэчнай дзейнасці. На кончыках яе пальцаў урач заўважыў невялікае шалушэнне.

З роспытаў высветлілася, што ў дзяўчынкі за два тыдні да гэтага балела горла і была невялікая тэмпература. Агульны

Шкарлятына

Прафесар Р. А. ПАТУШЫНСКАЯ.

стан заставаўся добрым, боль у галаве і тэмпература трымаліся ўсяго два дні; маці вырашыла, што дзяўчынка «прастудзілася» і лячыла яе хатнімі сродкамі, не звяртаючыся да ўрача. Дзяўчынцы дома не сядзелася — былі канікулы; на трэці дзень яна пачала выходзіць, гуляла, каталася на каньках і напярэдадні паступлення ў бальніцу шмат танцавала на школьным вечары. Высветлілася таксама, што праз тыдзень пасля пачатку «ангіны» ў Любы захварэла шкарлятынай яе сяброўка.

Не заставалася сумнення, што дзяўчынка перанесла лёгкую форму шкарлятыны, якая прайшла б без ускладненняў, калі б яна атрымала неабходны рэжым спакою. Але перагрузка сэрца, якое не застаецца абыякавым да дзеяння ядаў, выдзяляемых узбуджальнікам шкарлятыны — стрэптакокам, прывяла да паражэння сардэчнай мышцы.

Парушэнне рэжыму, ахаладжэнне могуць спрыяць і захворванню нырак. У сям'і К. захварэла шасцігадовая дзяўчынка. Маці папрасіла знаёмага ўрача, спрактыкаванага тарапеўта, паглядзець яе. Урач, вызначыўшы ангіну, западозрыў магчымасць шкарлятыны і папярэдзіў маці аб неабходнасці раніцай выклікаць участковага ўрача.

На наступную раніцу дзяўчынцы стала лепш. Горла амаль не балела, сыпу маці не заўважыла і на гэтай падставе сама выключыла магчымасць шкарлятыны. Дыета, натуральна, не захоўвалася, дзяўчынка шмат бегала, гуляла са снегам і паводзіла сябе як звычайна.

Праз тры тыдні дзяўчынка захварэла — з'явіліся ацёкі на твары, мача стала дрэннай з прымессю крыві. Урач устанавіў востры няфрыт — запаленне нырак. Захворванне прыняло цяжкі характар.

Несумненна, гэта ўскладненне было выклікана адсутнасцю патрэбнага рэжыму ў вострым перыядзе шкарлятыны.

Ежа хворага шкарлятынай павінна быць паўнацэннай, лёгка засваяльнай і пазбаўленай вострага, салёнага, рэзкага.

У першыя дні захворвання дзіцяці лепш за ўсё даваць кефір, тварог, вараную рыбу, супы з гародніны са смятанай, пюрэ з гародніны, пудзінгі або катлеты з круп і гародніны, фруктова-ягодныя стравы, сырыя фрукты, мёд, варэнне, джэм, сухое пачэнне, хлеб і масла. Праз некалькі дзён дадаюць мясныя стравы з цяляціны, нятлустай ялавічыны, труса або курыцы.

Пры любым інфекцыйным працэсе хворы мае патрэбу ў дастатковай колькасці вітамінаў. У залежнасці ад пары году дзіцяці трэба даваць рыбін тлушч, цвёртую моркву, настой шыпыны, ягадны і фруктовы сокі, аптэчныя прэпараты вітамінаў.

Нават пры добрым самаадчуванні да знікнення асноўных сімптомаў дзіця трэба пакласці ў пасцель, затым устанавіваецца рэжым паўпасцельны — пераходны да хатняга. Такі рэжым створан у нашых інфекцыйных дзіцячых бальніцах, дзе дзеці карыстаюцца свежым паветрам, добрым харчаваннем і правільным лячэннем.

Вопыт паказаў, што ўскладненні часта з'яўляюцца пры кантакце папраўляючыхся з тымі, хто захварэў нядаўна. Сучасны метады шпіталізацыі і рэжым у інфекцыйных бальніцах ліквідуе гэту небяспеку.

Палату запаўняюць на працягу 1—2 дзён, пасля чаго новых хворых у яе ўжо не кладуць. Дзеці атрымліваюць комплекс мер, накіраваных на павышэнне натуральных ахоўных функцый арганізма. Апрача таго, на працягу 5—6 дзён ім уводзяць пеныцылін, да якога стрэптакок вельмі адчувальны.

У дзяцей, якія хварэюць танзілітам, рынітам і іншымі хранічнымі захворваннямі носа і горла, шкарлятына праходзіць працягла і можа садзейнічаць абвастрэнню гэтых хвароб. Ёсць бясспрэчныя доказы сувязі шкарлятыны з рэўматызмам. Яна можа выклікаць абвастрэнне ўжо існуючага працэсу, а часам з'яўляецца штуршком да яго развіцця.

На шчасце, ускладненні гэтыя не такія частыя. Шкарлятына апошніх год перастала быць грознай інфекцыяй. Смяротнасць ад яе, якая дасягала ў мінулым 20, а ў дзяцей ранняга ўзросту — і 30 працэнтаў, у цяперашні час упала да 0—0,2 працэнта. Зніклі цяжкія септычныя ўскладненні, няма такіх паражэнняў вушэй, якія часта выклікалі страту слыху.

Раней шпіталізацыя пры шкарлятыне лічылася абавязковай. Зараз, калі ёсць падыходзячыя ўмовы, лячэнне дазваляецца праводзіць і дома. Аднак гэта магчыма толькі пры строгім захоўванні неабходнага рэжыму і выкананні ўсіх проціэпідэмічных і лекавых мер, назначаных урачом.

(З часопіса «Здоровье»)

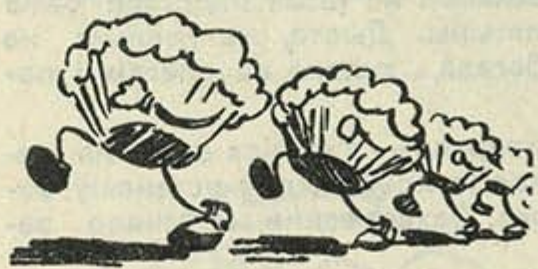
Душмяна

ПІРОЖНЫЯ «КОШЫКІ»

Гэтыя пірожныя выглядаюць асабліва прыгожа на чайным сталё. А зрабіць іх, калі ў вашай гаспадарцы ёсць невялікія формачкі для жэле, зусім нескладана.

Яйкі разатрыце з цукрам, пакладзіце пасечанае нажом сметанковае масла, муку, пасаліце, добра перамяшайце і пастаўце гадзіны на дзве на холад.

Затым аддзяліце ад цеста невялікі кавалак для коржа, які выпякаецца асобна. Астатняе цеста падзяліце на 16 ка-

валачкаў, раскачайце ляпёшкі і раскладзіце іх у формачкі так, каб яны пакрывалі ніз і сценкі, а ў сярэдзіну насыпце вымыты і высушаны гарох, каб цеста не расплылося.

Выпякайце ва ўмеранай гарачыні. Астудзіўшы, дастаньце гарох, напоўніце кошыкі начынкай і ўпрыгожце зверху ружачкамі з крэму і ягадамі варэння.

Начынку зрабіць так: разынкі, курагу і ачышчаныя грэцкія арэхі прапусціце праз мясарубку, дадайце растоўчаны корж і які-небудзь сіроп ад варэння, старанна размяшайце.

На 16 пірожных—2 шклянкі мукі, 200 г масла, 2 яйкі, 100 г цукру, соль па смаку.

Для начыні—разынак, курагі і ачышчаных арэхаў па 100 г, сіропу—столькі, каб начынка не была рэдкай.

ВАРЭНІКІ З ЯБЛЫКАМІ

Замясіць цеста, як для лапшы, даць яму паляжаць 20—30 мінут і раскачаць таўшчынёй 1—2 мм, змазаць яйкам, выразаць кружочкі дыяметрам 4—5 см, пакласці на сярэдзіну кожнага яблычную начынку і старанна зашчыпаць краі.

Варыць у падсоленым вары невялікімі порцыямі пры слабым кіпенні на працягу 6—8 мінут.

Усплыўшыя варэнікі дастаць шумоўкай і перад падачай на стол паліць смятанай.

Прыгатаванне начыні: свежыя яблыкі, выразаўшы сарца-

віну, разрэзаць на невялікія лустачкі, пасыпаць цукрам, заліць вадой і, памешваючы, варыць да таго часу, пакуль яны не пачнуць разварвацца. Затым астудзіць і, калі трэба, дадаць лімонную кіслату.

Каб яблыкі не пацямнелі, іх трэба да прыгатавання патрымаць крыху ў раствору лімоннай кіслаты.

ТЭФТЭЛІ

З КІСЛА-САЛОДКІМ СОУСАМ

Катлетную масу з ялавічыны раскачаць у выглядзе шарыкаў (12—15 г), абкачаць у муцэ і абсмажыць у масле. Затым пакласці тэфтэлі ў каструлю і заліць соусам з чарнасліву.

Соус падрыхтоўваецца так. Рэпчатую цыбулю дробна нарэзаць і злёгку абсмажыць у масле з мукой. Чарнасліў і разынкі змяшаць з цыбуляй, дадаць вадку, соль і цукар, усё размяшаць, праварыць. Заліць гэтым соусам тэфтэлі і тушыць да гатоўнасці ў духовай печы.

На адну порцыю 115 г. ялавічыны, 25 г хлеба пшанічнага, 35 г малака (або вады), 3 г цыбулі, 15 г мукі, 10 г масла.

ЧАЙНВОРД «ЗАГАДКІ»

1. У гародзе летам цвіце жоўтым цветам, вышэй усіх узняцца рад, бо ён сонцу—малодшы брат.

2. Сам дзядок нізак, ды мае сто рызак.

3. Махнула птушка пяром—закрыла ўвесь свет крылом.

4. Хутка бяжыць—не дагоніш.

5. На дварэ гарой, а ў хаце вадой.

6. З выгляду—мячык на восі стаячай, а сіла такая—усю зямлю трымае.

7. Пад адным капелюшом чатыры браты жывуць.

8. Што за рэч: паглядзіш на яе—сябе ўбачыш?

9. З куста вылез, па руках пакаціўся—на зубах ачуціўся.

10. Нарадзіўся без рук, без ног; як вырас,—нічога не мог, а па смерці шмат дапамог.

11. Два браты ў вадку глядзяцца, а разам не сходзяцца.

12. Колькі на небе зорак, столькі на зямлі дзірак.

13. Байбак бяжыць, аж балахон дрыжыць.

14. На коліку сем саколікаў, і кожны ў капоце.

15. Стаіць Рыгор паміж гор, віламі падпёрты.

16. Жалезны нос у зямлю ўрос.

17. Стаіць у лазе на адной назе.

18. Не крот, а капае, лап не мае, а сеянае з зямлі выкідае.

19. Без вакон і без дзвярэй—поўна хата людзей.

20. Жалезны конь, у жываце агонь, есці не просіць, а жне і малоціць.

21. Круглая гара, што ні крок, то нара.

22. Сюды круць, туды верць, а перакручу—будзе канец.

23. На адным паваду сто коней павяду.

24. На вадзе родзіцца, а вады баіцца.

25. Без ног, без крылляў, а да неба ўзнямаецца.

26. Без рук рысуе, без зубоў кусае.

27. Чорны сабака не брэша, не кусае, а ў хату не пускае.

28. Без крылля—ляціць, без голасу—свішча.

29. Ляжыць калода пасярод балота, ні гніе, ні сохне.

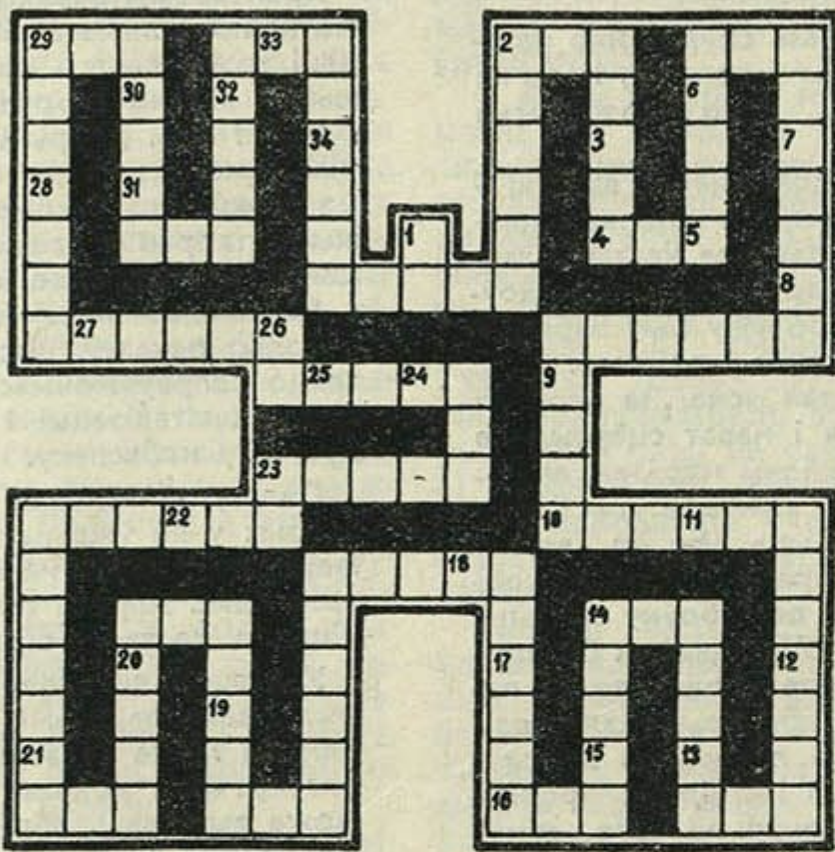
30. Па хаце ходзіць, хвостом водзіць.

31. Аўсом не кормяць, пугай не гоняць, а як араць пачне—сем плугоў вязе.

32. Пакуль жывы—чорны, памрэць—стане чырванец.

33. Як травы пад'ём, то зубы ступлю, а як з'ём пяску, то зноў навастру.

34. Чырвоны конік па дрэве бяжыць.

Склаў Ул. Брыцько

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: М. Н. БАРСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, Т. Ц. ДЗМІТРЫЕВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, М. М. ТУР, В. І. ФІЛПАВА.

АТ 11 056 Журнал «Работница и крестьянка» на беларусском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 4/X 60 г. Адрас рэдакцыі: Мінск, праспект імя Сталіна, 77. Тэлефоны:

адказ. рэдактара—3-17-51, адказ. сакратара—3-38-14, аддзелаў прамысловасці, сельскай гаспадаркі і культуры—3-38-24.

Друкарня імя Сталіна, Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак—выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 196135 экз. Зак. 709.

Моды

1. Сукенка нявесты з белага шоўку. Адразная па таліі. Спадніца закладзена мяккімі складкамі. На поясе прымацаван бант. Размеры 44—50.

2. Сукенка з сіняй баваўнянай тканіны: на грудзях праразная кішэня. Рукавы ўстаўныя, з манжэтамі. Спадніца прамого крою, з шасці палотнішчаў, з бакоў у таліі прысабрана: у бакавых швах праразныя кішэні. Стачныя швы, манжэты, каўнер і кішэні на грудзях адстрочаны белымі ніткамі. Вузкі паясок з чырвонай замшы. Рэкамендуемыя размеры 44—50.

3. Касцюм строгай формы са стракатай тканіны. Жакет двухбортны, прыталены, з устаўнымі рукавамі; ад пярэдніх вытачак да бакавых швоў—празныя кішэні, аформленыя планкамі. На спадніцы ззаду складка для кроку. Размеры любыя.

4. Маладзёжны касцюм для вуліцы з тканіны ў клетку.

5. Камплект для работы. Кароткая, злёгка прыталеная безрукаўка на спіцы ля хлясціка, які прышпільваецца на гузікі, прысабрана; на грудзях злева праразная кішэня. Трохшвоўная раскошаная спадніца з шырокім поясам спераду зашпільваецца на гузікі; у бакавых швах праразныя кішэні. Блузка з устаўнымі рукавамі спераду на кветцы; на грудзях праразныя кішэні з лістачкамі. Рэкамендуемыя размеры 44—52.

6. Аднабортнае прамое паліто з цэльнакроенымі рукавамі; іх ніжнія палавінкі выкраены разам з бакавымі часткамі полачак. У змешчаных на перад бакавых швах размешчаны праразныя кішэні. На спіцы ля каўнера дзве мяккія вытачкі. Каўнер і высокія манжэты, якія сцягваюць рукавы—з шэрага каракуля. Размеры любыя.

Увага! Выкрайку комплекта № 5 (спадніцы, безрукаўкі і блузкі) мы змяшчаем у дадатку да гэтага нумара часопіса.

